UNIVERZITET U SARAJEVU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

KRISTOVO BOŽANSTVO U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI (IV 17)

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Dubravko Turalija **Student: Alexander Tusiime**

Sarajevo, 2026

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje božanstvo Isusa Krista kako je predstavljeno u Isusovoj Velikosvećeničkoj molitvi u Iv 17, s posebnim naglaskom na njezino egzegetsko i teološko značenje. Molitva otkriva Isusov jedinstveni odnos s Ocem kroz teme proslave, vlasti, vječnoga života, objave, jedinstva i poslanja. U prvom se dijelu rada razmatra Isusova molba za proslavom i njegova vlast da daruje vječni život, pri čemu se pokazuje povezanost tih tema s njegovim jedinstvenim odnosom s Ocem. Potom se razmatra vječni život kao poznavanje jedinoga istinitog Boga i Isusa Krista kojega je Otac poslao. Posebna se posvećuje Isusovu dovršenom djelu i slavi koju je imao kod Oca prije postanka svijeta. Nadalje, istražuju se Isusova objava Očeva imena i njihova uzajamna pripadnost kao izrazi jedinstvenoga odnosa i jedinstva Oca i Sina. Rad također razmatra Isusovo posvećenje i slanje učenika, kao i jedinstvo i slavu darovane vjernicima u povezanosti s jedinstvom Oca i Sina. Pozornost se posvećuje Iv 17,24, u odnosu na Kristovu slavu i buduće gledanje te slave. Završni redci ističu Isusovo jedinstveno poznavanje Oca i njegovo trajno objavljivanje Očeva imena. Zaključno teološko istraživanje pokazuje da su vječno predpostojanje, božanska slava, vlast, jedinstvo i objava središnje teme po kojima se u Iv 17 očituje Kristovo božanstvo.

Ključne riječi: Velikosvećenička molitva; Isus Krist; Kristovo božanstvo; Sin Božji; proslava; predpostojanje; vječni život; objava; božanska vlast.

ABSTRACT

This study examines the divinity of Christ as presented in Jesus' High-Priestly Prayer in John 17, with particular attention to its exegetical and theological significance. The prayer reveals Jesus' unique relationship with the Father through themes of glorification, authority, eternal life, revelation, unity, and mission. The study first examines Jesus' request to be glorified and his authority to give eternal life, showing how these themes are connected with his unique relationship with the Father. It then considers eternal life as the knowledge of the only true God and Jesus Christ whom the Father sent. Particular attention is given to Jesus' completed work and to the glory he shared with the Father before the foundation of the world. The study further explores Jesus' revelation of the Father's name and the mutual possession of the Father and the Son as expressions of their unique relationship and unity. It also examines Jesus' sanctification and sending of his disciples, together with the unity and glory given to believers in relation to the unity of the Father and the Son. John 17:24 is considered especially in relation to Christ's pre-existent glory and the future vision of that glory by his disciples. The final verses emphasize Jesus' unique knowledge of the Father and his continuing revelation of the Father's name. The theological synthesis therefore identifies eternal pre-existence, divine glory, authority, unity, and revelation as central themes through which John 17 presents the divinity of Christ.

Keywords: High-Priestly Prayer; Jesus Christ; divinity of Christ; Son of God; glorification; pre-existence; eternal life; revelation; divine authority.

SADRŽAJ

SAŽETAK 1

ABSTRACT 2

Popis kratica i akronima 5

UVOD 6

PRVO POGLAVLJE

EGZEGEZA BOŽANSTVA U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI

1.1 Proslava Sina 8

1.2 Vlast Sina i dar vječnoga života 9

1.3 Vječni život i spoznaja Boga i Isusa Krista 10

1.4 Isusovo dovršeno djelo i njegova slava kod Oca 11

1.5 Isusovo objavljivanje Očeva imena i Riječi 12

1.6 Uzajamno posjedovanje Oca i Sina 13

1.7 Jedinstvo Oca i Sina 14

1.8 Jedinstvo učenika i Kristovo posredništvo 15

1.9 Isusova radost i „riječ“ 16

1.10 Učenici u svijetu, ali ne od svijeta 17

1.11 Posvećenje u istini 18

1.12 Isusovo samoposvećenje za učenike 19

DRUGO POGLAVLJE

BOŽANSKA TEOLOGIJA U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI

2.1 Kristova vječna preegzistencija 22

2.2 Kristova slava kroz križ i uzvišenje 24

2.3 Kristovo jedinstvo s Ocem 25

2.4 Kristova vlast da daje vječni život 27

2.5 Krist kao konačna objava Oca 29

2.6 Kristova božanska slava 31

TREĆE POGLAVLJE

REKAPITULACIJA VELIKOSVEĆENIČKE MOLITVE U SVJETLU KLASIČNE I SUVREMENE TEOLOŠKE MISLI

3.1 Kako započinje Iv 17....33
3.2 Izraz molbe....33
3.3 Vječnost života....34
3.4 Dovršenost....34
3.5 Predegzistiranje....34
3.6 Vječna slava....35
3.7 Objava....35
3.8 Primanje riječi....36
3.9 Pripadnost Ocu i Sinu....36
3.10 Posredništvo molitve....37
3.11 Posvećenje i molitva....37
3.12 Slava dana i drugima....38
3.13 Konačna molba....38
3.14 Spoznaja i objava zajedno....39
ZAKLJUČAK....40
LITERATURA....43

Popis kratica i akronima

Jn –	Evanđelje po Ivanu
2 Macc –	Druga knjiga o Makabejcima
3 Macc –	Treća knjiga o Makabejcima
Mt –	Evanđelje po Mateju
cf. –	usporedi
Eph –	Poslanica Efežanima
Lk –	Evanđelje po Luki
1 Cor –	Prva poslanica Korinćanima
HP –	Velikosvećenička molitva
v. –	redak
vv. –	redci
1 Tim –	Prva poslanica Timoteju
NY –	New York
MI –	Michigan
repr. –	pretiskano
trans. –	prevedeno

UVOD

Isusova velikosvećenička molitva u Iv 17 pruža važan okvir za ispitivanje identiteta i božanstva Kristova. Molitva dolazi nakon njegova oproštajnog govora i prije događaja Isusove smrti. U ovoj molitvi Isus opetovano govori o svome odnosu s Ocem, o svome poslanju, svojoj slavi, svojoj vlasti i o učenicima koji su mu povjereni. Ove teme čine osnovu za ispitivanje načina na koji molitva predstavlja Isusa u odnosu prema Ocu i prema onima koji u njega vjeruju.

Središnja tema molitve je proslava Sina. Iv 17,1 donosi Isusovu molbu: „Proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe." Iv 17,5 – u korist istoga – govori o slavi koju je Isus imao kod Oca prije nego što je svijet postojao. Priložene egzegetske rasprave Morrisa, Browna, Carsona, Michaelsa, Moloneya i drugih povezuju tu slavu s Isusovom nadolazećom smrću, uskrsnućem, uzvišenjem i povratkom Ocu. Razlikovanje između Kristove vječne slave i proslave njegove ljudske naravi također se razvija u tumačenju Tome Akvinskog, osobito preko Augustina i Hilarija. Tako molitva povezuje Isusovo zemaljsko poslanje sa slavom koju je posjedovao kod Oca prije stvaranja.

Druga važna tema je vlast Sina i njegova sposobnost da daje vječni život. Iv 17,2 opisuje vlast danu Isusu nad svakim tijelom, dok r. 3 definira vječni život kao poznavanje jedinoga pravoga Boga i Isusa Krista kojega je Otac poslao. Toma Akvinski, Carson i Morris povezuju tu vlast s Isusovim poslanjem i s darom vječnoga života. Rasprava se također bavi izrazom „jedini pravi Bog", osobito kroz „akvinsko" prikazivanje Hilarija i Augustina. U tom kontekstu redak se ispituje zajedno sa širim ivanovskim prikazom Isusova božanskog identiteta.

Nadalje, molitva također naglašava uzajamno posjedovanje i jedinstvo Oca i Sina. U Iv 17,10 Isus izjavljuje: „Sve moje tvoje je, a tvoje je moje", dok r. 11 govori o jedinstvu Oca i Sina. Akvinski razlikuje jedinstvo Oca i Sina od jedinstva vjernika, pri čemu prvo shvaća u odnosu na božansku narav, a drugo u odnosu na sličnost, sukladnost volje i ljubav. Barrett također povezuje jedinstvo vjernika s jedinstvom Oca i Sina, zadržavajući pritom razliku između Boga i vjernika. Ovi odlomci stoga doprinose ispitivanju jedinstvenog odnosa Krista s Ocem.

Isusovo objavljivanje Oca još je jedna glavna tema molitve. U Iv 17,6-8 Isus izjavljuje da je objavio Očevo ime onima koje mu je Otac dao. Akvinski ovo objavljivanje shvaća u odnosu na Krista kao Riječ koja objavljuje onoga koji govori, dok Moloney objašnjava Očevo ime u odnosu na ono što se može spoznati o Bogu. Učenici primaju riječi dane od Oca i dolaze do spoznaje da je Isus došao od Oca i da ga je on poslao. U Iv 17,25-26 ovo se objavljivanje

nastavlja dok Isus suprotstavlja svjetovno nepoznavanje s vlastitim poznavanjem Oca i s učenikovim prepoznavanjem da ga je Otac poslao.

Molitva konačno povezuje Kristovu slavu s poslanjem, posvećenjem i jedinstvom njegovih učenika. Isus posvećuje samoga sebe za njih, da i oni budu posvećeni u istini, i šalje ih u svijet kao što je njega poslao Otac. Slava dana učenicima povezana je s njihovim jedinstvom i njihovim sudjelovanjem u Isusovu poslanju. Iv 17,24 potom upućuje prema budućnosti u kojoj će učenici biti s Isusom i gledati njegovu slavu. Molitva završava trajnim objavljivanjem Očeva imena i prisutnošću Očeve ljubavi u učenicima.

Ova studija stoga ispituje Kristovo božanstvo u Iv 17 kroz glavne teme iznesene u molitvi. Egzegetska rasprava razmatra proslavu Sina, njegovu vlast da daje vječni život, njegovo dovršeno djelo, njegovu predegzistentnu slavu, njegovo objavljivanje Oca, uzajamno posjedovanje i jedinstvo Oca i Sina, njegovo posvećujuće i „šaljuće“ poslanje te buduće očitovanje njegove slave. Teološka rasprava potom objedinjuje ove teme pod naslovima Kristove vječne predegzistencije, njegove slave kroz križ i uzvišenje, njegova jedinstva s Ocem, njegove vlasti da daje vječni život, njegove uloge kao konačne objave Oca i njegove božanske slave. Kroz ove teme Iv 17 prikazuje Isusov odnos s Ocem kao središnji za razumijevanje njegova božanskog identiteta.

PRVO POGLAVLJE
EGZEGEZA BOŽANSTVA U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI

1.1 Proslava Sina

Iv 17,1 započinje Isusovu molitvu nakon završetka tzv. Oproštajnog govora (Iv 16). Morris, Brown i Carson skreću pozornost na Isusovo držanje i obraćanje kao ključne značajke retka. Morris primjećuje da je Isusovo podizanje očiju prema nebu bilo prihvaćeno držanje za molitvu te da njegovo jednostavno obraćanje „Oče“ izražava blisku prisnost između Isusa i Oca.[1] Brown slično zapaža da je „Oče“ karakteristično i često obraćanje kroz cijelo evanđelje, koje se samostalno koristi u rr. 1, 5, 21 i 24, naglašavajući Oca kao djelatnog činitelja u Isusovoj molitvi.[2] Carson povezuje početak poglavlja s prethodnim Oproštajnim govorom. On također tvrdi da Isus podiže oči prema nebu i obraća se Bogu kao „Ocu“, što je izraz u skladu s kristologijom Sina.[3] Izraz „došao je čas“ potom se tumači u odnosu na Isusovu nadolazeću smrt i proslavu. Morris navodi da je „čas“ točka prema kojoj je bila usmjerena cjelokupna Isusova služba, s križem neposredno pred očima pa Isus može govoriti o času kao o onome koji je došao.[4] Brown objašnjava da „čas“ obuhvaća razdoblje koje započinje procesom koji vodi prema Isusovoj smrti i nastavlja se sve do njegova povratka Ocu, uz napomenu da je proces proslave već započeo, ali još nije dovršen.[5]

Osim toga, glavna molba retka jest: „Proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe.“ Morris naglašava upečatljiv karakter ove molbe jer križ, iako se ljudima čini kao sredstvo sramote, Isus shvaća kao sredstvo istinske slave. On stoga navodi da su slava Sina i slava Oca usko povezane: „Proslaviti Sina znači proslaviti Oca.“[6] Brown također povezuje Isusovu proslavu s Iv 13,31-32, gdje se proslava Sina i proslava Boga prikazuju zajedno.[7] Carson posebnu pozornost posvećuje značenju riječi „proslaviti“, objašnjavajući da, iako glagol može uključivati smisao hvale ili časti, u ovom kontekstu njegovo je primarno značenje „odjenuti u sjaj“. To značenje povezuje s r. 5, gdje Isus govori o slavi koju je imao kod Oca prije nego što

---

1 LEON MORRIS, *The Gospel According to John: The English Text with Introduction, Exposition and Notes* (Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971; repr., 1981), 717-718.

2 Raymond E. Brown, *The Gospel According to John (XIII–XXI): Introduction, Translation, and Notes*, Anchor Bible 29A (New York: Doubleday, 1970), 740.

3 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, The Pillar New Testament Commentary (Leicester, England: Apollos, 1991; Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Company), 551-552.

4 LEON MORRIS, *The Gospel According to John,* 718.

5 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 740.

6 LEON MORRIS, *The Gospel According to John,* 718.

7 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 740.

je svijet postojao.[8] Tako, prema Carsonu, proslava zatražena u r. 1 neodvojiva je od križa te Isusova uzašašća i uzvišenja. Križ se, stoga, shvaća u kontekstu Isusove proslave i proslave Oca.

Odnos između proslave Sina i proslave Oca postupno dobiva posebno značenje. Morris navodi da sama molitva jasno pokazuje da su te dvije proslave usko povezane, zaključujući: „Te dvije su jedno.“[9] Carson slično objašnjava da Isus ne traži proslavu kao cilj sam po sebi, budući da moli da Sin bude proslavljen „da Sin tvoj proslavi tebe“.[10] Brownovo zapažanje da je proces proslave započeo s „časom“ također smješta molbu unutar kretanja prema Isusovu povratku Ocu.[11] Carson nadalje primjećuje da Četvrto evanđelje pažljivo održava razlike između Oca i Sina, dok na drugim mjestima sadrži „otvorena priznanja Isusova božanstva“.[12]

1.2 Vlast Sina i dar vječnoga života

Iv 17,2 nastavlja molbu iz r. 1 objašnjavajući vlast danu Sinu i svrhu zbog koje se ta vlast izvršava. Carson naglašava da se grčki *kathōs* bolje razumije kao „kao što“ nego kao „jer“, budući da r. 2 utvrđuje temelj za molbu iz r. 1b i stvara analogijski odnos između Očeva proslavljenja Sina i davanja vječnoga života od strane Sina. On objašnjava da se vlast (*exousia*) dana Isusu proteže nad „svakom tijelu“ (*pasēs sarkos*), što se odnosi na cijelo čovječanstvo. Carson ovu vlast shvaća kao dio Očeva predvremenskog nauma i povezuje je s budućim poniženjem, smrću, uskrsnućem i uzvišenjem Sina. Svrha ove vlasti stoga je izravno povezana s davanjem vječnoga života:

> „To nije ništa manje nego otkupiteljski naum Božji, jer drugi dio retka razjašnjava svrhu ovoga davanja: da Sin dadne vječni život onima koje mu je Otac dao. Tako, kada Isus moli svoga Oca da proslavi Sina (r. 1b), on to čini na temelju Očeva predvremenskog nauma da dadne svu vlast Sinu kao funkciju Sinova pobjedonosnog djela na križu i uzvišenja.“[13]

Na sličan način, Morris naglašava da je Isusova vlast „od Boga dana“ i da je to vlast nad cijelim ljudskim rodom, dok je njezina posebna svrha davanje vječnoga života. On ovu vlast razlikuje od suverenosti zemaljskih kraljeva i naglašava da Isus nju izvršava čak i u kontekstu svoje

8 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 551-554
9 LEON MORRIS, *The Gospel According to John,* 718.
10 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 554.
11 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI), 740.*
12 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 554.
13 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 554-555.

muke, tako da se križ shvaća ne kao poraz nego kao pobjeda: „On je izvršavao vlast donoseći ljudima život čak i dok je visio, prividno bespomoćan, na križu.“[14] Morris također zapaža da Isus ne podjeljuje život neselektivno, budući da se život daje „svima onima koje si mu dao“, što on povezuje s božanskim predodređenjem.[15] Moloney dopunjuje ovo tumačenje svojom gramatičkom analizom. On primjećuje da aorist *edōkas* („dao si mu“) gleda unatrag prema utjelovljenju, dok srednji rod jednine *pan* („sve“) upućuje na jedinstvo skupine učenika. On nadalje utvrđuje povezanost između dviju *hina* - rečenica u rr. 1 i 2: „Očevo proslavljenje (r. 1) odražava se u Isusovu daru života svima (r. 2).“[16]

1.3 Vječni život i spoznaja Boga i Isusa Krista

Iv 17,3 objašnjava značenje vječnoga života uvedenoga u r. 2: „A ovo je život vječni: da upoznaju tebe, jedinoga istinitoga Boga, i koga si poslao – Isusa Krista.“ Carson ovaj redak shvaća kao prirodan nastavak r. 2, budući da se vječni život dan od Sina sastoji u spoznaji istinitoga Boga. On objašnjava da ta spoznaja nije samo intelektualna informacija, nego uključuje zajedništvo, povjerenje, osobni odnos i vjeru. Budući da se Bog objavio u svome Sinu, spoznaja Boga ne može se odvojiti od spoznaje Isusa Krista. Doista, spoznaja Isusa Krista, kojega je Bog poslao, konačan je pristup spoznaji Boga (usp. 14,7; 20,31; osobito Mt 11,27). Carson nadalje povezuje spoznaju Boga sa starozavjetnim očekivanjem da će Božji narod njega osobno poznavati, bez posrednika. On također razlikuje ovu spoznaju od puko općeg poznavanja „božanskog“, naglašavajući da se ono odnosi na jedinoga pravoga Boga. Tako je vječni život prikazan u odnosu na osobno poznavanje Boga i Isusa Krista, kojega je Bog poslao.[17]

Usto, Brown dodaje da izraz „A ovo je vječni život“ ima objašnjavajući karakter tipičan za Ivana. On primjećuje da glagol „poznavati“ označava trajnu radnju te da izraz „jedini pravi Bog“ koristi tradicionalne Božje atribute. Brown također zapaža da redak ne poistovjećuje „jedinoga pravoga Boga“ i „Isusa Krista“, uz napomenu da se Isusa u drugim ivanovskim odlomcima naziva „Bogom“. On nadalje smatra spominjanje „Isusa Krista“ neuobičajenim unutar Isusove molitve i drži ga umetkom koji odražava ispovjednu ili liturgijsku formulu

---

14 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, (Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1995), 637.
15 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 637.
16 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 637.
17 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 556.

ivanovske Crkve.[18] Morris slično opisuje r. 3 kao definiciju vječnoga života, objašnjavajući da spoznaja Boga preobražava čovjeka i uvodi drugačiju kvalitetu života. On također tvrdi da vječni život jednostavno znači spoznaju Boga. Dodaje da je spoznaja Boga povezana sa spoznajom Krista jer se Bog objavio u svome Sinu, Isusu Kristu, kojega je poslao.[19]

1.4 Isusovo dovršeno djelo i njegova slava kod Oca

Iv 17,4 prikazuje Isusovo djelo kao dovršeno: „Proslavih te na zemlji dovršivši djelo koje si mi dao da izvršim.“ Morris primjećuje da je Isus „dovršio zadaću zbog koje je došao“ i da njegova izjava izražava tiho priznanje da je povjerena mu zadaća primjereno izvršena. Nadalje zapaža da tvrdnja „dao si“ čuva vrhovno mjesto Oca, budući da je čak i djelo koje je Isus izvršio bilo djelo dano mu od Oca, pri čemu je inicijativa pripadala Ocu.[20] Brown na sličan način shvaća da je glagol „proslavih“ u aoristu, prikazujući radnju kao dovršenu, iako tvrdi da je puna proslava Oca neodvojiva od cijeloga „časa“ koji se proteže kroz Isusovu smrt, uskrsnuće i uzašašće. Brown također povezuje izjavu „dovršivši djelo“ s ivanovskom uporabom glagola _teleioun_, primjećujući da djela koje Isus prima od Oca dovode se do dovršenja. Izraz _telos_ („svršetak“) pojavljuje se u Iv 13,1, dok se pasivni oblik glagola _teleioun_, što znači „dovesti do potpunog ispunjenja“, koristi u Iv 19,28 dok Isus visi na križu.[21] Moloney također tvrdi da Isusova molitva gleda i unatrag, preko njegove službe, i unaprijed, prema njegovoj smrti i uskrsnuću.[22] Prema tome, r. 4 prikazuje Isusovo djelo kao dovršeno, dok to dovršenje smješta unutar šireg kretanja „časa“.[20] Brown, n sličan način gleda na glagol „proslaviti“ koji je u aoristu pa predstavlja svršeno vrijeme, makar se konačni događaj ispunio u „času“ koji se oduljio u Isusovoj smrti i uskrsnuću. Izraz „kraj“ (na grčkom *telos*) u Iv 13,1 iako pasiv od glagola *telein* u značenju „upotpuniti zadano“ uzet je na sličan način i u Iv 19,28.[21] Moloney, također, drži da je Isusova molitva ona koja gleda unazad, tj. na početke i unaprijed na muku i uskrsnuće.[22] Tako r. 4 predstavlja Isusov djelotvorni postupak koji se ispunja u vremenu i za vrijeme njegova ministerijalnog djelovanja.

U r. 5 Isusova molitva prelazi s dovršenog djela na slavu koju moli da primi od Oca. Morris navodi da Isus traži slavu na „posljednjem mjestu gdje bi je ljudi tražili – na križu“ te povezuje

18 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 741.
19 LEON MORRIS, *The Gospel According to John,* 719-720.
20 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 638.
21 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 741-742.
22 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 465.

ovu slavu sa slavom koju je imao kod Oca prije utjelovljenja. On izričito označava redak kao „jasnu tvrdnju o Kristovoj preegzistenciji“ i tvrdi da je Isus imao „jedinstvenu slavu kod Oca“ u svome preegzistentnom stanju.[23] Moloney dodaje da se ivanovsko razumijevanje Isusove proslave razlikuje od Pavlovog prikaza u Fil 2,9-11, budući da se kod Ivana Isusovo uzdignuće u slavu događa na križu.[24] Na taj je način slava zatražena u r. 5 izravno povezana i s Isusovom preegzistencijom i s nadolazećim križem.

Odnos između sadašnje Isusove proslave i njegove preegzistentne slave posebno je važan u ovim recima. Morris navodi da je slava koju Isus traži po Ocu „kontinuirana s, i doista istovjetna sa, slavom koju je imao 'prije nego što je svijet počeo'“.[25] Brownova rasprava isto tako naglašava da izraz „koju imadoh kod tebe“ upućuje na slavu koja postoji u zajedništvu Oca i Sina prije nego što je svijet postojao. On nadalje zapaža da se glagol „biti“ karakteristično koristi za Sina u ovom Evanđelju: „On Jest, dok sve ostalo dolazi u postojanje.“[26] Morris nadalje primjećuje da se imenica „slava“ pojavljuje osamnaest puta u ovoj molitvi, više nego u bilo kojem drugom odlomku u ovom Evanđelju, što ukazuje na njezinu važnost unutar Isusove posljednje molitve.[27] Stoga Iv 17,4-5 prikazuje Isusa kao onoga koji je dovršio djelo dano od Oca i koji sada moli da bude proslavljen slavom koju je posjedovao kod Oca prije nego što je svijet postojao.

1.5 Isusovo objavljivanje Očeva imena i Riječi

U Iv 17,6 Isus objašnjava djelo po kojem je proslavio Oca, a i Michaels i Morris shvaćaju to djelo kao objavljivanje Oca učenicima. Michaels objašnjava da je djelo na koje se misli u r. 4, u ovoj točki pripovijesti, djelo objavljivanja Očeva „imena“, to jest samoga Oca, a ne djelo umiranja na križu, koje se nalazi u Iv 19,30. Nadalje zapaža da je Isus došao u Očevo ime i da su njegova djela izvršena u Očevo ime, ali da su oni koje mu je Otac dao prihvatili njega i došli spoznati Oca na nov način.[28] Morris na sličan način objašnjava da „ime“ označava cijelu osobu i da objaviti Božje ime znači „otkriti bitnu narav Boga ljudima“. Naglašava da je ovo objavljivanje dano onima koje je Otac dao Isusu iz svijeta i da je prvenstvo Oca sadržano u

23 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 638-639.
24 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 465
25 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 639.
26 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 743.
27 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 639.
28 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 862.

riječi „tvoji“, budući da su ovi učenici najprije pripadali Ocu, a zatim su bili dani Sinu.[29] Morris njihov odgovor povezuje s čuvanjem Očeve riječi, dok Michaels bilježi Isusovu izjavu: „sačuvali su tvoju riječ.“[30]

U rr. 7-8 i Morris i Michaels povezuju spoznaju i vjeru učenika s njihovim prepoznavanjem božanskog podrijetla Isusa i njegovih riječi. Morris objašnjava da su učenici došli spoznati da je Isusovo poslanje božansko i da on nema ništa osim onoga što mu je Otac dao, naglašavajući:

> „Sve je od Boga. To je važna istina. Dokle god ostajemo kod lika galilejskog Isusa (možda romantizirajući ljepotu Njegove svetosti i poniznosti), dotle promašujemo ono što je zaista važno. Središnje je da je sve što vidimo u Njemu od Boga. Nije toliko važan Čovjek iz Galileje koliko vječni Bog na kojem bi naša pozornost trebala počivati.“[31]

Michaels povezuje r. 7 s izjavom učenika u Iv 16,30: „Sada znamo“, objašnjavajući da Isus njihovo ispovijedanje stavlja u svoje riječi kada kaže da su došli spoznati da je izašao od Oca i da su povjerovali da ga je Otac poslao. Nadalje naglašava božanski izvor Isusovih riječi: „riječi koje si mi dao, dao sam njima, i oni su ih primili.“[32] Morris također poistovjećuje „riječi koje si mi dao“ s Božjom danom porukom i navodi da „bitno nije Isusov primjer ili slično, nego 'riječi koje si mi dao'“.[33] Potom razlikuje odgovor učenika na primanje riječi, spoznaju Isusova božanskog podrijetla i vjeru u njegovo božansko poslanje. Isus je poslan da izvrši božansku zadaću. Upravo su to učenici povjerovali.[34]

1.6 Uzajamno posjedovanje Oca i Sina

U Iv 17,9 Isus započinje svoju zagovornu molitvu za svoje učenike, razlikujući ih od „svijeta“. Michaels zapaža da Isus u ovom trenutku ne moli za svijet, nego posebno za one koje mu je Otac dao. Ovo razlikovanje ne znači da Isus nije zabrinut za svijet; naprotiv, njegova briga za svijet izražava se neizravno kroz učenike, čije poslanje tek treba započeti.[35] Carson na sličan način naglašava oštru suprotnost između učenika i svijeta, ali upozorava da se to razlikovanje ne shvati kao apsolutno. Objašnjava da je neposredan razlog Isusove molitve za učenike

---

29 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 723.
30 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, The New International Commentary on the New Testament (Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2010), 862 – 863; LEON MORRIS, *The Gospel According to John.* 723.
31 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 724.
32 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 864.
33 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 725.
34 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 725.
35 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 864-865.

teološki: „oni su tvoji.“ Učenike obilježava njihov odnos s Bogom, koji uključuje prisnost, objavu, poslušnost, vjeru, ovisnost, radost, mir, blagoslov i plodnost.[36] Morris također primjećuje da je Isusova molitva usmjerena prema učenicima jer pripadaju Ocu i dani su Kristu. Naglašava da se do svijeta treba doprijeti kroz učenike, koji sada trebaju nastaviti Isusovo poslanje.[37]

Nadalje, Iv 17,10 prikazuje blizak odnos između Oca i Sina: „Sve moje tvoje je, i tvoje moje.“ Michaels pojašnjava da, iako je Otac dao učenike Isusu, on ih nije dao zauvijek; oni i dalje pripadaju Ocu, dok ujedno pripadaju i Sinu. Primjećuje da je uporaba množine srednjeg roda upečatljiva jer su neposredni antecedenti osobe, naime učenici. Michaels razmatra može li se izjava općenitije odnositi na sve što pripada Ocu i Sinu, ali zaključuje da naglasak ostaje snažno na osobama. Predlaže da jezik može implicitno dozivati sliku Pastira i ovaca, tako da se „sve moje“ i „tvoje“ posebno odnose na one koji pripadaju Isusu i Ocu.[38]

Carson primjećuje da uzajamno posjedovanje izraženo u r. 10 znači da ono što pripada Ocu jednako pripada i Sinu, i obrnuto. Iako su učenici već pripadali Ocu prije nego što su bili dani Sinu, oni nisu ništa manje sinovi zbog tog dara. Carson stoga smatra ovu izjavu kristološkom tvrdnjom izvanrednog dosega, budući da Isus govori o uzajamnom posjedovanju između sebe i Oca.[39] Morris također ističe da „sve što ti imaš moje je“ ide dalje od izjave „sve što ja imam tvoje je“. Izraz „sve što ti imaš moje je“ stoga upućuje na vrlo poseban odnos.[40]

1.7 Jedinstvo Oca i Sina

U Iv 17,11 Isus nastavlja svoju molitvu za učenike dok se priprema vratiti Ocu. Carson objašnjava da „dolazim k tebi“ opisuje Isusovu muku u smislu njegova odlaska Ocu, dok će učenici ostati u svijetu i suočiti se s njegovim napastima i neprijateljstvom bez njegove neposredne tjelesne prisutnosti i zaštite.[41] Moloney također naglašava vremenski vidik izjave, objašnjavajući da prezent ukazuje na to da se Isus još nije vratio Ocu, ali da je proces kojim će Isus biti proslavljen započeo.[42] I Carson i Moloney također posvećuju pozornost obraćanju „Sveti Oče“. Carson objašnjava da ovaj izraz spaja Božju „transcendenciju s obiteljskom

36 D. A. CARSON,, *The Gospel According to John*, 557-558.
37 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 642.
38 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 864-865.
39 D. A. CARSON,, *The Gospel According to John*, 559.
40 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 642-643.
41 D. A. CARSON,, *The Gospel According to John*, 560.
42 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 470.

prisnošću“ i priprema put za Iv 17,17-19 i posvećenje ili posvetu Isusa i učenika.[43] Moloney primjećuje da se izraz temelji na hebrejskom razumijevanju Božje svetosti (2 Mak 14,36; 3 Mak 2,2) i da se samo ovdje u Novom zavjetu nalazi kao obraćanje Bogu u molitvi.[44]

Osim toga, središnja molba jest „sačuvaj ih u svome imenu“. Carson objašnjava da izraz može značiti ili zaštitu „po tvome imenu“ ili očuvanje „u tvome imenu“, shvaćeno kao vjernost Bogu i privrženost njegovu karakteru. Iako su oba tumačenja moguća, Carson tvrdi da kontekst ide u prilog drugome, budući da se „tvoje ime“ odnosi na objavu Božjega karaktera, osobito u vezi s rr. 6-8, gdje je Isus objavio Očevo ime učenicima.[45] Moloney također navodi dva moguća tumačenja i objašnjava da se „ime Božje“ može odnositi na sve što se o Bogu može spoznati, uz napomenu o tumačenju ostajanja „u privrženosti onome što je Isus objavio učenicima o Božjem karakteru“.[46] Carson zaključuje da Isus moli da njegovi sljedbenici ostanu vjerni objavi koju im je prenio, pri čemu je njihovo jedinstvo svrha ovoga očuvanja: „njihovo jedinstvo je svrha njihova očuvanja.“[47]

1.8 Jedinstvo učenika i Kristovo posredništvo

U Iv 17,11 Isus moli: „sačuvaj ih u svome imenu, koje si mi dao, da budu jedno kao što smo mi.“ Ovdje Michaels tumači da Isus moli za jedinstvo između učenika. Michaels naglašava da Isus ovdje moli da učenici budu jedno „kao što smo mi“ jedno – da je to jedinstvo, iako je usporedivo s jedinstvom Oca i Sina, ipak drugotno i izvedeno. On dalje objašnjava da je jedinstvo Oca i Sina temelj i izvor jedinstva učenika: jedinstvo Oca i Sina je ono po čemu i za što učenici trebaju biti jedno.[48] Ovdje Michaels također tumači da Isus, kao onaj koji donosi i posreduje Božju objavu, moli Oca da učenike sačuva u toj objavi, to jest da budu čuvani u toj objavi u kojoj im je Isus već objavio Božje ime.[49]

U tom smislu, ta svrha postaje jasna u Ivanovu 17,18: „Kao što si me poslao u svijet, tako sam i ja poslao njih u svijet.“ Brown ističe da konstrukcija „kao … tako“ uspostavlja paralelu između Očevog slanja Isusa i Isusova slanja učenika. Napominje da se misija učenika razumije

---

43 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 560.
44 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 470.
45 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 561.
46 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 470.
47 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 562.
48 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 761.
49 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John: A Theological Commentary*, trans. John Vriend (Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997), 555.

u odnosu na Isusovu vlastitu misiju od Oca.[50] Na isti način, Ridderbos naglašava da Isus apelira na podudarnost između misije koju je primio od Oca i misije koju daje svojim učenicima. Njihova misija stoga se temelji na Isusovoj vlastitoj misiji i služi nastavku Očeva djela. Učenici nisu posvećeni za službu izvan svijeta, nego upravo kroz to što su poslani u njega.[51]

Štoviše, u r. 12 Michaels tumači da se „Ja sam ih čuvao" odnosi na Isusovo čuvanje učenika tijekom njegove zemaljske službe, koje se i dalje nastavlja u njegovoj odsutnosti kroz njihovo ostajanje u Isusovoj objavi Oca.[52] Michaels nadalje tvrdi da Isus nije izgubio nikoga osim „sina propasti", što je izraz koji označava onoga koji je predodređen za propast.[50] Carson ističe da izraz „sin propasti" opisuje Judu „kao onoga koji pripada propasti", te da njegova izdaja ispunjava proroštvo Pisma. On nadalje objašnjava da Juda nije izgubljen jer je Pismo moralo biti ispunjeno; nego je Pismo proročanski najavilo ono što će Juda učiniti.[51] Carson nadalje primjećuje da je molba „sačuvaj ih u svome imenu" u r. 11 popraćena izjavom „Dok sam bio s njima, čuvao sam ih u tvome imenu" u r. 12, što pokazuje kontinuitet Kristova posredništva u očuvanju učenika.[52] U istom nizu i Ridderbos gleda na Isusov zaključak da se Isus sam dariva kao prinos i žrtva, posvećujući pritom i svoje učenike. [53]

1.9 Isusova radost i „riječ"

U Iv 17,13 Isus moli da učenici imaju njegovu radost ispunjenu u sebi. Morris objašnjava da je radost, na koju se Isus ovdje poziva, nešto što učenici trebaju primiti od njega, a ne nešto što sami stvaraju. Nadalje ističe da se Isus moli „dok je još u svijetu" kako bi ga učenici mogli čuti i biti ohrabreni tim riječima.[54] Carson također tumači da molitva u svijetu ima i učenike i Isusovu prisutnost pred očima, objašnjavajući da Isus moli „dok je još u svijetu" kako bi njegovi učenici mogli slušati, razumjeti i sudjelovati u toj radosti.[55]

U r. 14 Morris ističe Isusovu molbu za učenike kao one koji su primili Božju riječ i zbog toga su suočeni s mržnjom svijeta. On objašnjava da su učenici odvojeni od svijeta jer nisu od svijeta, baš kao što ni Isus nije od svijeta.[55] Carson navodi da je ovo odvajanje od svijeta povezano s Isusovom molbom u r. 15 da učenici ne budu uzeti iz svijeta, nego zaštićeni od

50 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 762.
51 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John,* 555.
52 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John,* 555.
53 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 556.
54 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 733
55 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 874.

Zloga.[56] Štoviše, Morris ističe da „riječ“ koju su učenici primili nije samo Isusova riječ, nego Očeva riječ. On naglašava: „Riječ je Očeva jer je Isus nije primio ni od koga drugoga i nije ju dao nikome drugome nego od Oca.“ [57]

Isus dalje daje jedinstvu vjernika svrhu: „da svijet povjeruje da si ti mene poslao.” Michaels ističe da Isusova briga za svijet ostaje prisutna iako u r. 9 ne moli za svijet. Jedinstvo učenika i njihova misija prema svijetu su nerazdvojni. Jedinstvo učenika treba biti vidljivo svijetu i pokazivati da učenici pripadaju Isusu, a Isus pripada Ocu i dolazi od Oca. Njihovo vidljivo jedinstvo među sobom treba poslati poruku svijetu koja će ljude dovesti do vjere u Isusa i u Oca. Michaels stoga to jedinstvo povezuje s konkretnim izražavanjem ljubavi među učenicima, što svijet može vidjeti.[58]

1.10 Učenici u svijetu, ali ne od svijeta

U Iv 17,15 Isus moli da učenici ne budu uzeti iz svijeta, nego da budu sačuvani od Zloga. Michaels tumači da Isus ne traži da učenici budu uklonjeni iz svijeta; umjesto toga, on moli da ih Otac sačuva dok ostaju u svijetu.[58] Michaels objašnjava da je Isusovo poslanje neodvojivo od njegove prisutnosti u svijetu, budući da je on bio prisutan u svijetu i prije nego što je poslan. Michaels navodi da je ovo važno jer „iako je poslanje neizbježno božansko, učenici se trebaju smatrati božanski poslanima samo zato što su u svijetu.“[59] Morris također naglašava da su učenici „u svijetu, ali ne od svijeta“, te da izraz „od svijeta“ ne označava samo geografsko podrijetlo ili pripadnost, nego duhovno stanje.[60] Carson također razlikuje dva načina na koje se koristi izraz „svijet“ u Iv 17, objašnjavajući da svijet može označavati ili ljude kojima je Bog poslao Sina, ili suprotstavljeni poredak koji odbija Boga.[61]

Štoviše, Ridderbos objašnjava da kada govori o slavi danoj učenicima, Isus opisuje svoj dar njima u najuzvišenijim izrazima i pokazuje „koliko duboko je temelj njihove jedinstvenosti i koliko daleko seže.” On razlikuje ovu slavu od Isusove prethodne i naknadne nebeske slave, shvaćajući je umjesto toga kao slavu kojom je Otac obdario i opremio Isusa kao Sina čovječjega za njegovu misiju u svijetu. Za Ridderbosa, ova slava odnosi se na Isusovu sveobuhvatnu vlast

56 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 733.
57 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 875.
58 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 875-876.
59 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 569-570.
60 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, *770*-771.
61 D. A. CARSON, *The Gospel According to John*, 570.

i moć te njihovu manifestaciju u izvršavanju njegove zadaće u svijetu. Kada Isus daje ovu slavu učenicima, oni postaju uključeni u izvršavanje te zadaće, ne samo za svoje vlastito spasenje, već i kao sudionici u ostvarivanju Isusove zadaće. Oni sudjeluju u toj zadaći tijekom Isusova zemaljskog života i, prije svega, nastavljaju njegovo djelo nakon njegova odlaska.[62]

Naposljetku, u Ivanu 17,23, Isus nastavlja svoju molitvu da učenici „budu dovedeni do savršenstva kao jedno". Brown objašnjava da taj izraz doslovno znači „u jedno" te da je glagol koji se ovdje koristi pasivni oblik glagola *teleioun* – istog onog koji je u 4. retku upotrijebljen za dovršenje djela koje je Otac povjerio Isusu. Brown tumači da vjernici već u ovom životu bivaju dovedeni do savršenstva kao jedno, pri čemu to jedinstvo ima utjecaj na svijet. Nadalje, u tom odlomku prepoznaje niz povezanih zamisli: dar slave vodi do jedinstva vjernika, a njihovo jedinstvo zauzvrat potiče svijet da prepozna Isusa kao Očeva poslanika, od kojega dolazi sva slava.[63] Brown također pojašnjava da služba učenika pruža svijetu još jednu priliku da spozna kako je Otac poslao Isusa. Na sličan način, Ridderbos povezuje jedinstvo učenika s njihovim sudjelovanjem u Isusovoj misiji. On tumači da su riječi „da svijet spozna da si ti mene poslao" povezane s jedinstvom i službom učenika. Očeva ljubav prema Isusu usko je povezana s Isusovom misijom – ulogom posrednika Božjeg djela spasenja u svijetu – a isto vrijedi i za Očevu ljubav prema učenicima. Prema Ridderbosu, ta se ljubav očituje ne samo u tome što Otac štiti učenike, već i u tome što ih uključuje u svoje djelo u svijetu.[64]

1.11 Posvećenje u istini

U Iv 17,17 Isus moli: „Posveti ih u istini; tvoja je riječ istina." Morris objašnjava da „posvetiti" znači odvojiti za svetu svrhu, a u ovom slučaju posvetiti učenike za njihovo poslanje u svijetu. On primjećuje da je molba za posvećenje izravno povezana s Isusovom molbom da učenici budu sačuvani od Zloga, te da ih posvećenje štiti od svjetovnih utjecaja koji bi ih mogli odvesti od Boga.[65] Carson objašnjava da posvećenje učenika znači da su oni odvojeni za Božju službu, ali ne povlačenjem iz svijeta, nego odvajanjem za poslanje u svijetu. On primjećuje da Isus ovdje moli za posvećenje učenika u istini, što znači da ih Bog treba odvojiti u skladu sa svojom riječju, budući da je „tvoja riječ istina".[66] Ridderbos također tumači Isusove riječi kao

62 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 562.
63 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 771.
64 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 563-564.
65 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 651-652.
66 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 480.

upućivanje na budućnost u kojoj će on uzeti svoje k sebi, kako bi mogli biti s njim na mjestu njegove nebeske slave.[67]

Naposljetku, buduća prisutnost s Isusom dodatno se opisuje u kontekstu gledanja njegove slave. Morris primjećuje da se „slava" može odnositi na veličanstvenost i sjaj koji će pripadati Isusu u životu koji dolazi, no pritom ostavlja mogućnost da učenici dobivaju uvid u pravu narav slave. Slično tome, Ridderbos objašnjava da, iako je Isus već tijekom svog zemaljskog djelovanja dijelio slavu koju mu je Otac dao sa svojima, njegova će se potpuna slava očitovati tek u budućnosti.[68] On piše: „Tek tada, kada Isus ode i pripravi im mjesto u Očevoj kući, oni će ugledati njegovu potpunu, više neograničenu slavu te će, gledajući je, biti oslobođeni onoga što sada zaklanja ili priječi njezino očitovanje."[69] Štoviše, Ridderbos povezuje tu buduću slavu s izjavom „jer si me ljubio prije postanka svijeta", shvaćajući nadolazeću slavu kao utemeljenu na Očevoj vječnoj ljubavi i njegovoj dobroj volji da omogući svojima sudjelovanje u slavi koja je Sinu dana od vječnosti.[70] I Morris povezuje slavu Sina s Očevom ljubavlju prema njemu prije nego što je svemir nastao, prepoznajući u tome misao o preegzistenciji te veličinu Očeve ljubavi prema Sinu.[71]

1.12 Isusovo samoposvećenje za učenike

Ivan 17,25–26 čini završnu cjelinu Isusove molitve. Michaels primjećuje da se Isus obraća Bogu kao „pravednom Ocu", čime te završne stihove izdvaja kao zasebnu cjelinu koja sažima molitvu u njezinoj cjelovitosti. Izraz „pravedni Oče" ima sličan retorički učinak kao i „sveti Oče" u 11. retku, a pozivanje na pravednost prikladno je jer taj stih pravi razliku između svijeta koji ne poznaje Oca i onih koji Oca poznaju. Isus navodi: „Svijet te nije upoznao, ali ja sam te upoznao, a ovi su ljudi spoznali da si me ti poslao." Michaels to tumači kao suprotnost između nepoznavanja Oca od strane svijeta i Isusova poznavanja Oca. Učenici se također razlikuju od svijeta jer su prepoznali da je Otac poslao Isusa. Michaels povezuje to spoznanje s Isusovom ranijom objavom Očeva „imena" (Iv 17,6) – odnosno, s time tko je Bog u odnosu na Isusa: Otac koji ga je poslao.[72]

---

67 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 564.
68 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 652.
69 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 564.
70 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 566.
71 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 652.
72 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 881-882.

Na sličan način, Brown objašnjava da je zaziv „O Oče pravedni" paralelan zazivu „O Oče sveti" iz 11. retka. On smatra da je pridjev „pravedni" prikladniji u ovom retku jer ono što slijedi opisuje sud između dviju skupina: svijeta koji nije poznavao Oca i onih koji su ga upoznali. Brown nadalje pojašnjava da izraz „iako sam te ja poznavao" naglašava razliku između Isusa i svijeta. Svijet nije poznavao Boga, dok je Isus onaj koji poznaje Boga. Brown navodi da su sva tri slučaja uporabe glagola „poznavati" u 25. retku u aoristu.[73] Morris također primjećuje da su posljednja dva retka osvrt na ono što je Isus učinio te na svrhu njegova djelovanja. On objašnjava da Isus suprotstavlja svijet svojim sljedbenicima: svijet ne poznaje Boga, dok Isus ima potpuno spoznaju o Bogu. Spoznaja učenikâ, međutim, povezana je s utjelovljenjem. Ne kaže se da su oni poznavali Boga, već da su znali kako je Bog poslao Isusa.[74]

U Ivanu 17:26, Isus kaže: "Obznanio sam im tvoje ime i objavit ću." Michaels objašnjava da prva izjava podsjeća na Isusovu završenu službu na zemlji, posebno na njegovu raniju izjavu da je obznanio sve što je čuo od Oca i njegovu izjavu u stihu 6 da je otkrio Očevo ime onima koji su mu bili dani. Izjava "Ja ću obznaniti" gleda u budućnost i ukazuje na to da će se otkrivenje koje je Isus donio nastaviti i nakon njegova odlaska. Michaels razumije ovo kontinuirano otkrivenje u odnosu na Branitelja i na učenike i one koji će povjerovati kroz njihovu riječ. On dalje objašnjava da je sadržaj ove objave prije svega Očevo "ime", upućujući na Očev identitet kao Oca u odnosu na Isusa kao Sina i, šireći, na one koje je Otac dao Sinu.[75]

Osim toga, Brown objašnjava da je izraz „obznanio sam" povezan s glagolom „znati" koji se koristi u 25. retku. Učenici su došli do spoznaje jer im je Isus omogućio da znaju. Brown primjećuje da izraz „nastavit ću obznanjivati" upućuje na to da se objava odvija kako tijekom Isusova djelovanja, tako i nakon njega. Nadalje, on povezuje Očevu ljubav prema Sinu s ljubavlju koja treba prebivati u vjernicima, navodeći da Očeva ljubav prema Sinu, koja je postojala prije stvaranja svijeta, postaje sila koja omogućuje Božje prebivanje u njima.[76] Slično tome, Morris navodi da je Isus objavio Oca svojim sljedbenicima te sada kaže da će ga ponovno obznaniti. On tu buduću objavu dovodi u vezu ili s objavom na križu ili s djelovanjem Duha Svetoga. Svrha je toga da ljubav kojom je Otac ljubio Sina bude „u" učenicima. Morris objašnjava da se taj izraz može odnositi kako na ljubav koja je u njima, tako i na ljubav koja postoji među njima. On to povezuje s Kristovim prebivanjem „u" njima te zaključuje da je

73 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 772-773.
74 LEON MORRIS, *The Gospel According to John*, 652.
75 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 882.
76 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 773.

Božja ljubav povezana s Kristovim prebivanjem u vjernicima. Stoga, mi spoznajemo Božju ljubav jer Sin prebiva u našim srcima.[77]

Naposljetku, Ridderbos tumači stihove 25–26 kao zaključak molitve te povezuje 25. stih s Božjom pravednošću. Isus suprotstavlja činjenicu da svijet ne poznaje Oca vlastitom poznavanju Oca, kao i učenicima koji su prepoznali da ga je Otac poslao. Ridderbos shvaća Isusovo poznavanje Oca u odnosu na njegovu vjernost zadaći i riječi koju mu je Otac povjerio. Zatim objašnjava da riječi „objavio sam im ime tvoje" sažimaju svrhu Isusova poslanja: objaviti Oca onako kako je On želio biti objavljen te poučiti učenike „imenu" kojim Otac želi da ga se zaziva. Izjava „i objavit ću ga" upućuje na Isusovo trajno djelovanje, osobito na njegovo djelovanje na nebu.[78] Konačno, Ridderbos povezuje završne riječi molitve – „da ljubav kojom si me ljubio bude u njima, i ja u njima" – s vječnom ljubavlju koja je postojala prije postanka svijeta i koja je od Oca prešla na Sina. Prema njegovu shvaćanju, Isus, kao nositelj i posrednik te vječne ljubavi, moli da Očeva ljubav prema njemu bude prisutna u učenicima kao sila koja otkupljuje i oblikuje njihove živote.[79]

77 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI), 653.*
78 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John*, 566.
79 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 566-567.

DRUGO POGLAVLJE
BOŽANSKA TEOLOGIJA U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI

2.1 Kristova vječna preegzistencija

Kristova vječna preegzistencija izražena je u Iv 17,5 kroz njegovo pozivanje na slavu koju je imao kod Oca prije postanka svijeta: „Oče, proslavi me ti u sebi slavom koju imadoh u tebe prije negoli svijet posta.“ Akvinski ovu slavu objašnjava kroz razlikovanje Krista prema njegovoj božanskoj naravi i prema njegovoj ljudskoj naravi. Izlažući Hilarijevo tumačenje, Akvinski tvrdi da je Krist, kao Bog, imao slavu kod Oca od svih vijekova, te da je ta slava bila božanska i jednaka slavi Očevoj. Molba nije da Krist prvi put primi božansku slavu, nego da njegova ljudska narav bude proslavljena. Akvinski to suprotstavlja Augustinovu tumačenju, prema kojemu „Oče, proslavi me“ upućuje na predodređenje Krista kao čovjeka i ne znači da bi ljudska narav Kristova, koju je Riječ preuzela, u nekom trenutku bila pretvorena u Riječ, a ljudska narav promijenjena u Boga.[80] To, dakle, znači da božanska slava Kristova njemu pripada vječno. Brown na sličan način razumije izraze „u tvojoj prisutnosti“ i „s tobom“ kao upućivanje na „pred-stvarateljsku slavu u zajedništvu Oca i Sina“,[81] dok Keener naglašava da „Isus ne postaje Bog, nego se vraća slavi koju je dijelio s Ocem prije stvaranja.“[82]

Vječni karakter Kristove slave dodatno je ukorijenjen u njegovu odnosu s Ocem. Akvinski objašnjava u vezi s Iv 17,24 da je Otac dao Kristu slavu njegova tijela pri uskrsnuću, ali mu je božansku slavu dao „od svih vijekova“, jer je „Sin od Oca od svih vijekova, poput sjaja od svjetlosti.“[83] Kada se ova izjava razumije u svjetlu Krista kao Boga, Akvinski objašnjava da Očevo davanje upućuje na vječno rađanje Sina: Otac je rodio Sina po naravi, a ne kao vremeniti čin darivanja.[84] To znači da je Kristova božanska slava neodvojiva od njegova vječnog odnosa prema Ocu. Brown također primjećuje da je Očeva ljubav prema Sinu od prije stvaranja temelj slave koju je Sin posjedovao prije stvaranja.[85] Preegzistencija Kristova, dakle, nije jednostavno

80 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John,* Part II: Chapters 8–21, trans. Fabian R. Larcher, O.P. (Albany, NY: Magi Books, 1998), 566.
81 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 742.
82 CRAIG S. KEENER, *The Gospel of John: A Commentary*, vol. 1 (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2012), 1055.
83 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 581.
84 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 581.
85 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 772.

postojanje prije utjelovljenja; ona je vječno postojanje Sina u povezanosti s Ocem i u posjedovanju božanske slave.

Razlikovanje između Kristove vječne božanske slave i proslavljenja njegove ljudske naravi također rasvjetljava Isusove riječi u Iv 17,24: „da i oni budu sa mnom gdje sam ja.“ Akvinski pojašnjava da je Krist već bio na nebu prema svojoj božanskoj naravi, iako još nije bio uzašao prema svojoj ljudskoj naravi. Oslanjajući se na Grgura, Akvinski razumije Sina kao onoga koji silazi preuzimanjem ljudske naravi i uzlazi prema toj ljudskoj naravi jednom proslavljenoj; posljedično, Krist može reći „gdje sam ja“ jer je na nebu prema svome božanstvu.[86] Akvinski nadalje kaže da se slava, u blaženom gledanju koju će učenici promatrati, može odnositi i na slavu Kristove ljudske naravi nakon uskrsnuća i na slavu njegove božanske naravi.[87] Keener na sličan način tumači „gdje sam ja“ (Iv 17,24) u povezanosti s Očevom prisutnošću (Iv 14,3-6) i povezuje promatranje Kristove slave od strane učenika s preegzistentnom slavom koju su susreli tijekom njegove zemaljske službe.[88] Stoga Iv 17,5 i Iv 17,24 zajedno predstavljaju Krista kao onoga koji vječno postoji s Ocem i posjeduje božansku slavu prije stvaranja, dok njegova ljudska narav prima proslavljenje u povijesti, a njegovi učenici bivaju uvedeni u sudjelovanje u njegovoj slavi.

Zaključno, Iv 17,5 i Iv 17,24 pokazuju da Kristova slava nije nešto što on tek stječe u povijesti, nego ono što mu vječno pripada kao Sinu. Njegova molba za proslavljenjem ne znači da on prvi put postaje slavan, već da se njegova ljudska narav, kroz muku, uskrsnuće i uzašašće, uvodi u onu slavu koju je Sin od svih vijekova imao kod Oca. Time se ono što je u prvom poglavlju promatrano kao Isusova molba za proslavljenjem i za sudjelovanje učenika u njegovoj slavi, ovdje teološki utemeljuje u vječnom odnosu Oca i Sina. Preegzistencija, dakle, nije samo tvrdnja o Kristovom postojanju prije utjelovljenja, nego temelj cjelokupne Velikosvećeničke molitve: onaj koji moli za učenike jest onaj koji vječno postoji s Ocem, vječno je ljubljen od Oca i vječno posjeduje božansku slavu, u koju sada, po svom posvećenju i proslavljenju, uvodi i one koji mu vjeruju.

86 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 580.
87 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 581.
88 CRAIG S. KEENER, *The Gospel of John,* 1063.

2.2 Kristova slava kroz križ i uzvišenje

U Iv 17,1 Kristova molitva započinje molbom: „Proslavi Sina svojega“, a slava se predstavlja u povezanosti s časom koji je došao.[89] Bonaventura objašnjava da Krist moli za „očitovanje proslavljenja za samoga sebe“ i u molitvi prepoznaje četiri elementa: način moljenja, plod molbe, razlog da bude uslišan i samu molbu. On tvrdi da je Kristova molba „Proslavi Sina svojega“ izrečena pobožno, ponizno i određeno. Podizanje očiju prema nebu izražava pobožnost i žar njegove molitve, dok njegovo obraćanje Bogu kao „Ocu“ izražava njegovu poniznost. Njegova je molba također određena jer moli za proslavljenje kada je došao određeni čas. Bonaventura nadalje pojašnjava da plod ove molbe uključuje očitovanje božanskog imena i proslavljenje drugih, to jest naše proslavljenje.[90] Kristova slava, dakle, nije prikazana kao izolirana stvarnost, nego u povezanosti s njegovom nadolazećom smrću i objavom slave Očeve. Molba za proslavljenjem tako upućuje prema času u kojem Kristovo poslanje doseže svoj vrhunac.

Nadalje, Iv 17,4 povezuje Kristovu slavu s dovršenjem djela koje mu je Otac povjerio. Bonaventura tumači Kristovu izjavu „Ja tebe proslavih na zemlji“ kao razlog da bude uslišan i povezuje to ostvarenje s njegovom poslušnošću sve do smrti i usavršenjem kroz trpljenje.[91] Raymond E. Brown na sličan način tvrdi da aorist glagola „proslavih“ prikazuje radnju kao dovršenu i tvrdi da se dovršenje Očeva proslavljenja ne može odvojiti od čitavog sklopa „časa“ koji se proteže od Iv 13 do Iv 20. Brown navodi: „očito je, međutim, da dovršenje dolazi samo u čitavom sklopu 'časa' koji se proteže od xiii do xx. 'Svršetak' (*telos*) spominje se u xiii 1, a pasiv od *teleioun* (xix 28: 'privesti potpunom ispunjenju') upotrijebljen je dok Isus visi na križu.“[92] On stoga Iv 17,4 razumije unutar šireg gibanja časa, u kojem Kristovo zemaljsko djelo doseže svoje dovršenje kroz događaje njegove smrti i uzvišenja. Slava Kristova, dakle, neodvojiva je od ispunjenja djela koje ga je Otac poslao da izvrši.

Posljedično, Iv 17,5 prelazi s dovršenog Kristova djela na slavu koju je imao kod Oca prije nego što je svijet postojao. Bonaventura tumači Kristovu molbu „proslavi me u sebi“ kao molitvu da se slava koju je od vječnosti posjedovao kod Oca očituje drugima. On ovu slavu povezuje s Kristovom jednakošću s Ocem i poziva se na Iv 1,1, gdje „Riječ bijaše u Boga“ i

89 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, trans. Robert J. Karris, OFM, *Works of St. Bonaventure*, vol. 11 (St. Bonaventure, NY: Franciscan Institute Publications, 2007), 826.
90 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 827.
91 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 828.
92 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 742.

„Riječ bijaše Bog“.[93] Brown također navodi da izrazi „u tvojoj prisutnosti“ i „s tobom“ upućuju na pred-stvarateljsku slavu u zajedništvu Oca i Sina. On isto tako primjećuje da izraz „prije nego što je svijet postojao“ koristi jezik karakterističan za Sina u Ivanovu evanđelju: Sin „jest“, dok druge stvari dolaze u postojanje.[94] Na taj način prijelaz od Iv 17,4 do Iv 17,5 povezuje Kristovo dovršeno zemaljsko poslanje s njegovim povratkom slavi koju je imao kod Oca prije stvaranja svijeta. Kristova se slava, dakle, objavljuje kroz čas, doseže svoj odlučujući izraz u dovršenju njegova djela i kulminira u njegovu uzvišenju u slavu koju dijeli s Ocem.

Zaključno, slava Kristova u Iv 17,1-5 ne može se razumjeti izvan časa križa. Ono što je u 2.1 promatrano kao vječna slava koju Sin posjeduje kod Oca, ovdje se pokazuje kao slava koja se očituje upravo kroz poslušnost, trpljenje i dovršenje djela koje mu je Otac povjerio. Time se izravno nadovezuje na prvo poglavlje, gdje je proslava Sina već tumačena kao vrhunac njegova poslanja u času koji je došao: u 1. poglavlju je naglasak bio na egzegetskom značenju molbe „proslavi Sina svojega“ i na povezanosti proslave s dovršenjem djela, dok se ovdje ta ista molba teološki produbljuje - križ nije suprotnost slavi, nego mjesto na kojem se ona najpotpunije objavljuje, a uzvišenje je povratak Sina onoj slavi koju je od vječnosti dijelio s Ocem, u koju sada uvodi i one za koje moli.

2.3 Kristovo jedinstvo s Ocem

U Iv 17,10 Isus izjavljuje: „sve moje jest tvoje, a tvoje moje“, što Akvinski razumije kao pokazivanje jednakosti Sina s Ocem. Učenici pripadaju Ocu po vječnom predodređenju, ali nisu dani Sinu na takav način da prestaju pripadati Ocu. Naprotiv, Sin posjeduje ono što pripada Ocu, jer, ukoliko je Bog, on od svih vijekova ima sve što Otac ima. Akvinski razlikuje ta posjedovanja kao ona koja pripadaju božanskoj biti, poput mudrosti i dobrote i sličnih stvari; a te stvari nisu ništa drugo nego Očeva bit.[95] U istom smislu, Barrett ukazuje da izjava izražava potpunu uzajamnost interesa i posjedovanja između Oca i Sina. On ih stoga predstavlja kao „jednake, no njihova jednakost izvire, takoreći, iz Očeva dara.“[96] On nadalje primjećuje da je Krist proslavljen u svojim učenicima, osobito kroz njihovo poslušno ispunjenje poslanja koje

93 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 828.
94 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 742-743.
95 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 569.
96 C. K. BARRETT, *The Gospel According to St John,* 423.

im je povjereno.[97] Tako se jedinstvo Oca i Sina ne predstavlja samo kao odnos posjedovanja, nego kao jedinstvo u kojem Otac i Sin dijele ono što im pripada.

S tim u svezi ovo jedinstvo dodatno se izražava u Iv 17,11 kroz Kristovu molitvu da Otac sačuva učenike „da budu jedno kao što smo mi jedno." Akvinski objašnjava da su učenici zaštićeni time što su sačuvani u jedinstvu, budući da se Crkva i narod čuvaju dok ostaju jedno; istodobno, njihovo je jedinstvo cilj njihove zaštite jer savršenstvo počiva u jedinstvu duha. On povlači razlikovanje između jedinstva naravi i jedinstva ljubavi u Bogu. Otac i Sin jedno su u biti, dakle posjeduju istu pojedinačnu narav, dok vjernici sudjeluju u jedinstvu kroz sličnost i kroz višu ljubav.[98] Raspravljajući o ovom tekstu, Akvinski također odgovara Ariju, koji je jedinstvo Oca i Sina tumačio na isti način kao i jedinstvo vjernika s Bogom. Akvinski odbacuje to razumijevanje, tvrdeći da vjernici nisu sjedinjeni s Bogom jedinstvom biti, nego skladom volje i ljubavi. Augustin razumije riječi „ti, Oče, u meni si, a ja u tebi" kao upućivanje na jedinstvo ljubavi, budući da ljubav čini jedno s Bogom, dok Hilarije tu izjavu povezuje s jedinstvom naravi, ne zato što bi vjernici posjedovali istu brojčanu božansku narav, nego zato što njihovo jedinstvo nalikuje i nasljeduje jedinstvo Oca i Sina.[99] Stoga smo pozvani nasljedovati božansku ljubav: „Budite nasljedovatelji Božji kao djeca ljubljena i hodite u ljubavi, kao što je i Krist vas ljubio" (Ef 5,1).

Nadalje, jedinstvo vjernika s Ocem i Sinom predstavljeno je u Iv 17,21-23 kao sudjelovanje u božanskom jedinstvu i sličnost s njime. Akvinski opisuje da je Kristova molitva da svi vjernici budu jedno, te daje nekoliko tumačenja riječi „da svijet uzvjeruje." Prema mističnom tumačenju, vjernici postupno privode druge vjeri i tako ih uvode u jedinstvo, Hilarije razumije tvrdnju kao pokazivanje svrhe ili konačnog uzroka njihova jedinstva i savršenstva, a Augustin je tumači kao još jednu molbu, tako da se razumije da Krist moli i za njihovo jedinstvo i za to da svijet uzvjeruje. Akvinski zatim povezuje ovo jedinstvo s Kristovim riječima: „slavu koju si mi dao, ja dadoh njima." Ono što Krist moli kao čovjek, on ostvaruje kao Bog.[100] Augustin izlaže da Očevo davanje slave Kristu i Kristovo davanje slave vjernima ne razdvaja njihova djelovanja, nego razlikuje njihove osobe, dok Krizostom ovu slavu razumije kao slavu milosti danu Kristu u njegovoj ljudskoj naravi i priopćenu učenicima. Ovaj dar usmjeren je na to da

97 C. K. BARRETT, *The Gospel According to St John,* 423.
98 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 571.
99 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 576-577.
100 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 577.

učenike učini jednima kao što su Otac i Sin jedno. Ovaj Božji dar treba nas sjediniti u jedinstvo koje nosi sličnost s jedinstvom Oca i Sina.[101]

Konačno, Barrett upotpunjuje ovo razumijevanje naglašavajući da je jedinstvo Crkve usko slično jedinstvu Oca i Sina: Otac i Sin ostaju različiti, a ipak su sjedinjeni, a vjernici na sličan način ostaju različiti od Boga dok prebivaju u Ocu i Sinu. Posljedično, jedinstvo Crkve postaje svjedočanstvo istine da je Otac poslao Krista, budući da uzajamna ljubav i poniznost vjernika očituju život Sina i Oca.[102] Barrett također povezuje ovo jedinstvo s Kristovom slavom. Krist je priopćio svoju slavu Crkvi, ali ta se slava izražava kroz raspeće i Crkva je prima kroz vjeru u smrt i uskrsnuće Kristovo, očitovanu u poslušnosti, poniznosti, siromaštvu i trpljenju. Konačno, „ja u njima, a ti u meni" izražava uzajamni odnos između Krista, Oca i učenika, dok „savršeno jedinstvo" označava potpunost.[103]

Zaključno, jedinstvo Oca i Sina u Iv 17,10-11 i Iv 17,21-23 nije samo uzor koji bi učenici trebali slijediti izvana, nego izvor iz kojega njihovo jedinstvo proizlazi. Ono što je u prvom poglavlju promatrano kao Isusova molba da učenici budu jedno – kao vidljivi znak njegova poslanja, zaštite i vjerodostojnosti pred svijetom – ovdje se teološki utemeljuje u samom biću Božjem: Otac i Sin jedno su po biti, a vjernici postaju jedno ne po naravi, nego po sudjelovanju u toj božanskoj ljubavi, skladu volje i darovanoj slavi. Time se pokazuje da jedinstvo Crkve nije tek ljudski napor ili organizacijsko slaganje, nego plod sudjelovanja u jedinstvu koje vječno postoji između Oca i Sina, a koje Krist u svojoj molitvi izmoljuje i za svoje učenike, kako bi svijet uzvjerovao da ga je Otac poslao.

2.4 Kristova vlast da daje vječni život

Na prvom mjestu, u Iv 17,2 Isus govori o vlasti koju mu je Otac dao „nad svakim tijelom" da bi dao vječni život onima koje mu je Otac dao. Akvinski objašnjava da sve što Sin posjeduje potječe od Oca i da Sinovo djelovanje stoga objavljuje i proslavlja Oca. Vlast dana Kristu nad svim ljudskim bićima usmjerena je na to da ih vodi k spoznaji Oca, što je vječni život. Hilarije objašnjava da je Otac dao ovu moć Sinu kroz vječno rađanje davši mu božansku narav, iz koje Sin posjeduje vlast nad svim stvorenjem. Akvinski također objašnjava ovu vlast prema Kristovoj ljudskoj naravi, koja je sjedinjena sa Sinom u jednoj osobi; tako je Krist u svojoj

101 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 578.
102 C. K. BARRETT, *The Gospel According to St John,* 427.
103 C. K. BARRETT, *The Gospel According to St John,* 428.

čovječnosti primio vlast nad svim tijelom, to jest nad svim ljudskim bićima: „Sve će tijelo vidjeti spasenje Božje“ (Lk 3,6). Ova vlast omogućuje Kristu da daje vječni život onima koje mu je Otac dao kroz vječno predodređenje: „Ovce moje slušaju glas moj i ja ih poznajem“ (Iv 10,27).[104] Brown upotpunjuje Akvinskoga primjećujući da je vlast dodijeljena kao dio Isusove zemaljske službe, iako će moć darivanja života postati potpuno djelotvorna tek u njegovu uzvišenju. On nadalje primjećuje da „sve tijelo“ doslovno označava sva ljudska bića, dok se moć davanja vječnog života vrši prema onima koje je Otac dao Isusu. Brown jednako tako ističe da je darivanje vječnog života i cilj vlasti dane Sinu i sredstvo kojim Sin proslavlja Oca.[105]

Akvinski zatim objašnjava narav vječnog života u Iv 17,3: „ovo je vječni život: da upoznaju tebe, jedinoga istinitog Boga, i Isusa Krista kojega si poslao.“ Za Akvinskoga, vječni život sastoji se u temelju u spoznaji i gledanju Boga, jer je intelektualno razumijevanje najviša od životnih djelatnosti. Budući da razumjeti znači živjeti, a Bog je vječna stvarnost, iz tog razloga razumjeti i vidjeti Boga jest vječni život. Bit blaženstva (sreće) tako se sastoji od gledanja Boga, dok ljubav pokreće čovjeka prema ovom gledanju, kao i u samom gledanju, videći: „Vidjet ćemo ga kakav jest“ (1 Iv 3,2) i donosi svoje ispunjenje u užitku posjedovanja Boga.[106]

U tom vidu, izraz „tebe, jedinoga istinitog Boga“ navodi Akvinskoga da se pozabavi božanstvom Sina. On iznosi arijevsko tumačenje, prema kojemu je samo Otac istiniti Bog, a Sin se od Oca razlikuje u biti kao stvorena supstancija. Akvinski odgovara kroz Hilarija, koji tvrdi da Sin posjeduje istinsku narav Božju jer vrši istinska djela božanstva; stoga je Sin istiniti Bog. Hilarije stoga razumije „tebe, jedinoga istinitog Boga“ na način koji uključuje Krista, budući da je Isus Krist uključen u istu izjavu. Sin doista vrši istinska djela božanstva, stoji zapisano: „Što god on (Otac) čini, to i Sin čini jednako“ (Iv 5,19).[107] Augustin nudi drugo objašnjenje, prema kojemu izraz isključuje zabludu odvajanja Oca, Sina i Duha Svetoga kao različitih bogova, budući da se Otac, Sin i Duh Sveti svaki nazivaju Bogom, dok su zajedno jedan Bog. Zbog toga „Apostol je rekao da je Krist snaga Božja i mudrost Božja“ (1 Kor 1,24). Nikoga ne možemo nazvati Bogom osim ako posjeduje božansku moć i mudrost. Akvinski konačno objašnjava da „Isusa Krista kojega si poslao“ označava utjelovljenje Sina i da vječni život također uključuje buduće gledanje Krista u njegovoj čovječnosti.[108] Brown primjećuje da

104 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 564.
105 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI),* 740-741.
106 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 564.
107 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 564-565.
108 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 565.

Iv 17,3 razlikuje „jedinoga istinitog Boga“ i „Isusa Krista“, dok priznaje da se to mora čitati uz druge Ivanove odlomke koji Isusa nazivaju „Bogom“.[109]

Zaključno, Kristova vlast u Iv 17,2-3 nije vlast nad ljudima u smislu izvanjske dominacije, nego vlast da daruje vječni život, koji se sastoji u spoznaji i gledanju Boga. Ono što je u prvom poglavlju promatrano kao egzegetsko tumačenje vlasti „nad svakim tijelom“ i definicije vječnog života kao spoznaje jedinoga istinitog Boga i poslanoga Isusa Krista, ovdje se teološki produbljuje: Sin tu vlast prima od Oca vječnim rađanjem i vrši je u svojoj ljudskoj naravi, a darivanje života istodobno je cilj te vlasti i način na koji Sin proslavlja Oca. Time se pokazuje da vječni život nije tek buduća nagrada, nego već započeto sudjelovanje u spoznaji Boga, koje će se ispuniti u gledanju Boga licem u lice, uključujući i gledanje Krista u njegovoj čovječnosti.

2.5 Krist kao konačna objava Oca

U Iv 17,6-8 Isus predstavlja svoje poslanje kao konačno očitovanje Oca onima koje mu je Otac dao. Toma Akvinski navodi da objava Očeva imena osobito pripada Sinu, koji je Riječ, jer je funkcija riječi očitovati onoga koji govori. Kako stoji u Evanđelju po Marku (11,27): „Nitko ne poznaje Oca osim Sina i onoga kome Sin hoće objaviti.“[110] Akvinski razlikuje tri načina na koje se Otac može spoznati: kao Stvoritelj svega, kao onaj kojemu pripada klanjanje i kao Otac svojega jedinoga Sina, Isusa Krista. Treći oblik spoznaje, koji nije bio poznat prije Krista, postaje poznat kroz Sina. Krizostom ovu vrstu očitovanja tumači kao djelo koje je Otac dao Kristu da izvrši, dok ga Augustin povezuje s proslavljenjem Oca.[111] Akvinski dalje objašnjava da Krist prima od Oca i prenosi ovu spoznaju učenicima, otkrivajući time svoju posredničku ulogu između Boga i čovječanstva.[112] Kako navodi Akvinski:

> „Drugo davanje spoznaje jest od Krista učenicima, pa kaže: Dao sam im, poučavajući ih, i izvana i iznutra: 'Sve što sam čuo od Oca svojega, objavio sam vam' (Iv 15,15). Govoreći to, on pokazuje da je posrednik između Boga i čovjeka (1 Tim 2,5), jer ono što je primio od Oca, predao je učenicima.“[113]

Učenici stoga od Krista primaju spoznaju koju je on primio od Oca i da ga je Otac poslao. Akvinski primjećuje da Augustin razumije „izašao sam od tebe“ i „ti si me poslao“ kao

---

109 RAYMOND E. BROWN, *The Gospel According to John (XIII–XXI)*, 741.
110 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 567.
111 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 567.
112 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 568.
113 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 568.

upućivanje na istu stvarnost, dok Hilarije razlikuje Kristovo izlaženje od njegova vječnog rađanja od njegova poslanja u utjelovljenju. Akvinski pomiruje ova stajališta razlikujući Krista prema njegovu božanstvu i njegovoj čovječnosti.[114] Moloney isto tako naglašava da je Isusova tvrdnja da je dovršio Očevo djelo usko povezana s njegovim objavljivanjem Boga u rr. 6-8. Isus je Boga učinio poznatim, a izraz „tvoje ime" označava sve što se može spoznati o stvarnosti Božjoj. Moloney, pozivajući se na Schnackenburga, tvrdi da ime predstavlja Božje biće i narav, uključujući svetost, pravednost i ljubav.[115] Učenici tako postaju uzori ivanovskog vjernika jer su od Isusa primili objavu koja dolazi od Boga i prihvatili Isusa kao Poslanoga od Oca (Iv 17,8).[116]

Uostalom, u Iv 17,25-26 objava Oca nastavlja se dok Isus razlikuje svijet koji nije uspio spoznati Boga od spoznaje koju njegovi učenici posjeduju po njemu. Akvinski ističe razlike između spekulativne i afektivne spoznaje i objašnjava da svijet nije potpuno spoznao Boga, bilo zato što je njegovo razumijevanje sadržavalo zabludu, bilo zato što mu je nedostajala ljubav prema Bogu.[117] Nasuprot tome, Krist, Riječ, korijen je i izvor spoznaje Boga, a iz te spoznaje proizlazi spoznaja vjernika.[118] Augustin razumije Očevo poslanje Krista kao razlog zašto učenici poznaju Oca po Sinu, dok Akvinski kaže da Krist Oca objavljuje i svojim izvanjskim poučavanjem i unutarnjim djelovanjem Duha Svetoga, pri čemu punina ove spoznaje doseže gledanje slave.[119] Moloney naglašava kontinuitet ove teme kroz čitavu molitvu:

> „Isus je Boga učinio poznatim, a njegovi učenici i drugi vjernici došli su do spoznaje Boga i Oca Isusova kao svojega Boga i Oca (Iv 17,25). Isus je objavio sve što se može spoznati o Bogu (Iv 17,26a; Iv 17,6.11), a ova zadaća objavljivanja nastavit će se u kratkom vremenu koje Isusu preostaje (Iv 17,26b)."[120]

Jaubert se također spominje kod Moloneyja u vezi s ovom ponavljajućom temom objavljivanja Boga.[121] Tako ovaj odjeljak predstavlja Krista kao konačnog objavitelja Oca: po Sinu Otac postaje poznat, učenici primaju božansku spoznaju, a ova objava postaje temelj njihova sudjelovanja u ljubavi i poslanju Kristovu.

---

114 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 568.
115 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 464.
116 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 464.
117 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 582.
118 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 582.
119 THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, 583.
120 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 476.
121 FRANCIS J. MOLONEY, *The Gospel of John*, 476.

Zaključno, Krist kao konačna objava Oca u Iv 17,6-8 i Iv 17,25-26 nije samo prenositelj informacija o Bogu, nego Riječ koja Oca čini poznatim. Ono što je u prvom poglavlju promatrano kao egzegetsko tumačenje objave Očeva imena, primanja riječi i prihvaćanja Isusa kao Poslanoga, ovdje se teološki produbljuje: Sin, koji kao Riječ od vječnosti poznaje Oca, objavljuje ga kao Stvoritelja, kao onoga kojemu pripada klanjanje i, na nov način, kao Oca svojega jedinoga Sina. Učenici tu objavu primaju izvana poukom i iznutra djelovanjem Duha Svetoga, za razliku od svijeta koji Boga ne poznaje jer mu nedostaje i istinita spoznaja i ljubav. Time se pokazuje da je objava Oca temelj vjere, jedinstva i poslanja Crkve: tek po Sinu vjernici spoznaju Oca kao svojega Boga i Oca, a ta spoznaja doseže svoju puninu u gledanju slave.

2.6 Kristova božanska slava

Iv 17,1 predstavlja Kristovu božansku slavu u odnosu između Sina i Oca. Michaels objašnjava da riječi „Proslavi Sina svojega, da Sin proslavi tebe“ izražavaju uzajamno proslavljanje, to jest, proslavljanje Sina i proslavljanje Oca nerazdvojivo su povezani.[122] Ridderbos jednako tako naglašava da Isus ne moli za novi odnos s Ocem niti za slavu koju prije nije posjedovao. Naprotiv, molitva se odnosi na slavu koja je već očitovana u utjelovljenom Sinu.[123] Odnos između Sinove slave i Očeve slave stoga pokazuje da Kristovo proslavljanje nije izolirana čast dodijeljena njemu, nego pripada njegovu identitetu kao Sina. Njegova se slava otkriva u njegovu odnosu s Ocem, dok proslavljanje Sina također služi proslavljanju Oca. Tako Iv 17,1 uspostavlja blisku vezu između Kristove božanske slave i njegova vječnog zajedništva s Ocem.

U tom vidu, Iv 17,5 čini božanski karakter Kristove slave eksplicitnijim upućujući na „slavu koju imadoh kod tebe prije nego je svijet postao.“ Michaels povezuje ovu slavu s uvodnom tvrdnjom Evanđelja da je „Riječ bila kod Boga, i Riječ bijaše Bog“, i razumije je kao Sinovo ponovno sjedinjenje s Ocem, povezujući tako slavu Isusovu s njegovim predegzistiranjem kod Oca.[124] Ridderbos je opisuje kao „predegzistentnu, izvornu slavu Sina kod Oca“ i poistovjećuje je s jedinstvenom slavom Sina koji je bio „kod Boga“ i „bijaše Bog“ (Iv 1,1).[125] On dalje objašnjava da ova slava pripada božanskoj Riječi po kojoj je sve stvoreno i u kojoj bijaše život i svjetlo života ljudima (Iv 1,4-5).[126] Bonaventura isto tako razumije slavu u Iv 17 kao slavu

122 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 858.
123 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 548.
124 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 861.
125 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 549-550.
126 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 550.

koju je Krist posjedovao s Ocem od vječnosti, kako je jasno izraženo u uvodnom retku Ivanova Evanđelja, i povezuje je s veličanstvom ili slavom Božanstva.[127] Tako Iv 17,5 predstavlja Kristovu slavu kao onu koja prethodi stvaranju svijeta i pripada Sinu u njegovu vječnom odnosu s Ocem. Ovaj redak stoga pruža teološku osnovu za razumijevanje Kristove slave kao božanske, a ne samo kao slave stečene tijekom njegove zemaljske službe.

Iv 17,24 pokazuje konačnu svrhu Kristove božanske slave u odnosu na one koje mu je Otac dao. Michaels povezuje ovaj redak izravno s Isusovom molbom u r. 5, objašnjavajući da je buduće proslavljanje Sina s Ocem također na korist njegovih učenika, koji trebaju vidjeti slavu koju je imao prije nego je svijet postojao.[128] Ridderbos slično tumači r. 24 kao vrhunac molitve, gdje učenici trebaju sudjelovati u Kristovoj budućoj slavi i vidjeti njezino potpuno očitovanje. Ovdje se poziva na Prvu Ivanovu poslanicu (3,2): „Ljubljeni, sada smo djeca Božja. Što ćemo biti, još se nije očitovalo, ali znamo da ćemo, kad se on pojavi, biti kao on, jer ćemo ga vidjeti kakav jest.“[129] Bonaventura ovu slavu tumači kao viđenje Božanstva koje će njegovi učenici vidjeti u nebeskoj domovini i opisuje je kao „veličanstvo Božanstva“.[130] On jednako tako navodi Augustina, koji objašnjava da je biti s Kristom veliko dobro jer su blaženi s njim po prianjanju uz njega.[131] To pokazuje da Kristova božanska slava nema samo vječni izvor, nego i konačnu svrhu: ona se treba očitovati onima koji pripadaju Kristu. Kretanje od Kristove slave kod Oca do viđenja i sudjelovanja učenika u toj slavi pokazuje da slava Sina ostaje nerazdvojiva od Očeve vječne ljubavi prema njemu i od sudbine njegovih vlastitih.

Zaključno, Kristova božanska slava u Iv 17,1, 5 i 24 nije slava koju Sin tek stječe, nego slava koja mu od vječnosti pripada kao Sinu. Ono što je u prvom poglavlju promatrano kao egzegetsko tumačenje molbe „proslavi Sina svojega“, povratka slavi kod Oca prije postanka svijeta i želje da učenici budu s Kristom i gledaju njegovu slavu, ovdje se teološki produbljuje: proslavljanje Sina i proslavljanje Oca uzajamno su i nerazdvojivo povezani, a ta slava, koja prethodi stvaranju i pripada Riječi koja bijaše Bog, ima i konačnu svrhu - da se očituje učenicima. Time se pokazuje da Kristova slava nije izolirana čast, nego izraz njegova vječnog zajedništva s Ocem, koje se po ljubavi Oca prema Sinu proteže i na one koje je Otac dao Sinu, pozvane da ga gledaju kakav jest i da budu s njim u nebeskoj domovini.

---

127 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 828.
128 J. RAMSEY MICHAELS, *The Gospel of John*, 879-880.
129 HERMAN N. RIDDERBOS, *The Gospel of John,* 564-565.
130 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 854.
131 BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, 854.

TREĆE POGLAVLJE
REKAPITULACIJA VELIKOSVEĆENIČKE MOLITVE U SVJETLU KLASIČNE I SUVREMENE TEOLOŠKE MISLI

3.1 Kako započinje Iv 17

Iv 17 započinje Isusovu Velikosvećeničku molitvu izjavom „došao je čas“, nakon čega slijedi molba: „Proslavi Sina svojega, da Sin proslavi tebe“ (Iv 17,1). Morris, Brown i Carson svi naglašavaju važnost toga što Isus podiže oči prema nebu i obraća se Bogu kao „Oče“. Morris ovaj stav razumije kao prihvaćeni oblik molitve, a obraćanje „Oče“ kao izraz bliskog odnosa između Isusa i Oca. Brown jednako tako primjećuje da je „Oče“ karakteristično obraćanje kroz cijelu molitvu, dok ga Carson povezuje s Ivanovom kristologijom Sina. Izraz „čas“ odnosi se na odlučujuće kretanje prema Isusovoj smrti, proslavljenju i povratku Ocu. Morris razumije križ kao cilj prema kojemu je bila usmjerena Isusova služba, dok Brown vidi da se čas proteže kroz događaje koji vode Isusovu povratku Ocu. Molba za proslavljenje stoga smješta križ unutar šireg kretanja Isusova proslavljenja. Kako kaže Morris, proslavljenje Sina nerazdvojivo je od proslavljenja Oca, dok Carson ovo proslavljenje povezuje sa slavom spomenutom u Iv 17,5.

3.2 Izraz molbe

Iv 17,2 razvija molbu iz r. 1 opisujući vlast danu Isusu nad „svakim tijelom“ i njezinu svrhu u davanju vječnog života. Carson razumije grčki _kathōs_ kao „baš kao“, uspostavljajući odnos između Očeva proslavljenja Sina i Sinova davanja vječnog života. Vlast (_exousia_) dana Isusu proteže se nad cijelim čovječanstvom i pripada Očevu predvremenskom otkupiteljskom planu. Prema Carsonu, ova vlast povezana je s Isusovim poniženjem, smrću, uskrsnućem i uzvišenjem. Morris jednako tako naglašava da Isus posjeduje od Boga danu vlast nad cijelim ljudskim rodom, ali da je njezina svrha osobito davanje vječnog života. On ističe da Isus vrši ovu vlast čak i dok visi na križu, tako da se križ razumije kao pobjeda, a ne kao poraz. Akvinski dalje objašnjava ovu vlast prema Kristovoj i božanskoj i ljudskoj naravi i povezuje je s Očevim vječnim predodređenjem. Moloneyeva gramatička zapažanja također povezuju Očevo proslavljenje s Isusovim darom života, pokazujući da dvije molbe usko pripadaju jedna drugoj.

3.3 Vječnost života

Iv 17,3 objašnjava da se vječni život sastoji u spoznaji „jedinoga istinitog Boga, i Isusa Krista kojega si poslao.“ Carson ovu spoznaju razumije kao više od intelektualne informacije jer ona uključuje zajedništvo, povjerenje, osobni odnos i vjeru. Morris slično opisuje vječni život u pojmovima spoznaje Boga i povezuje ovu spoznaju s objavom Boga u Isusu Kristu. Brown primjećuje da izraz „ovo je vječni život“ ima objašnjavajući karakter i da glagol „spoznati“ označava trajuću radnju. Brown također bilježi razliku između „jedinoga istinitog Boga“ i „Isusa Krista“, priznajući pritom da se Isusa drugdje u ivanovskim spisima naziva Bogom. Akvinski objašnjava vječni život kroz spoznaju i gledanje Boga, budući da gledanje Boga čini bit blaženstva. U obrađivanju izraza „jedini istiniti Bog“, Akvinski iznosi Hilarijevo razumijevanje da to ne isključuje Sina, jer Sin posjeduje istinsku božansku narav i vrši božanska djela. Augustin jednako tako razumije izraz kao isključivanje podjele Oca, Sina i Duha Svetoga na različita božanstva.

3.4 Dovršenost

Iv 17,4 predstavlja Isusovo zemaljsko djelo kao dovršeno: „Proslavio sam te na zemlji dovršivši djelo koje si mi dao da izvršim.“ Morris ovu izjavu razumije kao Isusovo priznanje da je zadaća koju mu je povjerio Otac izvršena. Brown objašnjava da aoristni oblik „proslavio sam“ prikazuje radnju kao dovršenu, iako se puno dovršenje časa proteže kroz Isusovu smrt, uskrsnuće i uzašašće. Brown također povezuje jezik dovršenja s *teleioun*, što se povezuje s dovršenjem Isusova djela. Moloney primjećuje da molitva gleda unatrag na Isusovu službu, dok istodobno gleda naprijed prema njegovoj smrti i uskrsnuću. U r. 5 Isus zatim moli da bude proslavljen slavom koju je imao kod Oca prije nego je svijet postojao. Morris to prepoznaje kao jasnu tvrdnju o Kristovu predegzistiranju i navodi da je slava koju Isus traži neprekinuta i istovjetna sa slavom koju je imao kod Oca prije stvaranja. Brown jednako tako razumije „kod tebe“ i „u tvojoj prisutnosti“ kao upućivanje na predstvaralačko zajedništvo Oca i Sina.

3.5 Predegzistiranje

Predegzistiranje Krista stoga je središnje za tumačenje Iv 17,5. Akvinski, iznoseći Hilarijevo tumačenje, objašnjava da je Krist kao Bog posjedovao slavu kod Oca od sve vječnosti, dok se molba za proslavljenje odnosi na njegovu ljudsku narav. Augustin jednako tako razumije „Oče,

proslavi me“ u odnosu na predodređenje Krista kao čovjeka. Brown opisuje slavu kao predstvaralačku slavu koja postoji u zajedništvu Oca i Sina. Keener slično naglašava da Isus ne postaje Bog, nego se vraća slavi koju je dijelio s Ocem prije stvaranja. Akvinski dalje objašnjava iz Iv 17,24 da Kristova božanska slava pripada njemu od sve vječnosti, dok je slava njegova tijela povezana s uskrsnućem. On Sinov vječni odnos prema Ocu povezuje sa slikom odsjaja od svjetla i objašnjava Očevo davanje u odnosu na vječno rađanje. Bonaventura jednako tako povezuje Kristovu vječnu slavu s njegovom jednakošću s Ocem i s Riječju koja bijaše kod Boga i bijaše Bog. Tako navedeni izvori prikazuju Kristovu božansku slavu kao vječnu i nerazdvojivu od njegova odnosa s Ocem.

3.6 Vječna slava

Vječna slava Kristova također je povezana s njegovim kretanjem kroz križ, uskrsnuće i uzvišenje. Bonaventura razumije Isusovu molbu „Proslavi Sina svojega“ kao molbu za očitovanje proslavljenja. On prepoznaje način Isusove molitve kao pobožan, ponizan i određen, pri čemu podizanje očiju izražava pobožnost, obraćanje „Oče“ izražava poniznost, a „čas“ označava određeni trenutak. Plod ovog proslavljenja uključuje očitovanje božanskog imena i proslavljenje drugih. Iv 17,4 povezuje ovu slavu s dovršenjem djela koje je Otac povjerio Kristu. Bonaventura ovo dovršenje povezuje s Isusovom poslušnošću sve do smrti i usavršenjem kroz trpljenje. Brown jednako tako smješta dovršenje djela unutar cjelokupnog kretanja „časa“, koje se proteže kroz Isusovu smrt i uzvišenje. Iv 17,5 zatim povezuje ovo dovršeno zemaljsko poslanje sa slavom koju je Krist posjedovao kod Oca prije nego je svijet postojao. Križ i uzvišenje stoga objavljuju, a ne stvaraju, vječnu slavu Sina.

3.7 Objava

Iv 17,6-8 predstavlja Isusa kao onoga koji objavljuje Oca onima koje mu je Otac dao. Michaels razumije djelo na koje se odnose ovi retci kao objavu Očeva „imena“, što znači samoga Oca. Morris slično objašnjava da ime predstavlja cijelu osobu i da objaviti Božje ime znači objaviti njegovu bitnu narav. Akvinski razvija ovu objavu kroz svoje razumijevanje Krista kao Riječi, čija je funkcija očitovati onoga koji govori. On razlikuje tri načina na koje se Otac može spoznati i prepoznaje spoznaju Oca kao Oca njegova jedinoga Sina kao spoznaju objavljenu po Kristu. Akvinski također objašnjava da Krist prima spoznaju od Oca i prenosi je učenicima,

pokazujući svoju posredničku ulogu između Boga i čovječanstva. Moloney razumije „ime“ kao upućivanje na sve što se može spoznati o stvarnosti Božjoj, uključujući njegovo biće i narav. Učenici stoga primaju objavu koja dolazi od Boga po Kristu i prepoznaju ga kao onoga kojega je poslao Otac.

3.8 Primanje riječi

Odgovor učenika na Isusovu objavu opisuje se kroz njihovo primanje njegovih riječi, prepoznavanje njegova božanskog podrijetla i vjerovanje u njegovo poslanje. Michaels povezuje njihovo ispovijedanje s Iv 16,30 i naglašava da oni znaju da je Isus izašao od Oca i vjeruju da ga je Otac poslao. Morris slično ističe da su riječi koje Isus daje učenicima od Boga dana poruka. On tvrdi da bitna stvar nije samo primjer Isusov, nego riječi dane njemu od Oca. Učenici stoga primaju riječi, prepoznaju Isusovo božansko podrijetlo i vjeruju u njegovo božansko poslanje. Morris dalje naglašava da je sve što se vidi u Isusu „od Boga“ i da pozornost mora počivati na vječnom Bogu, a ne samo na ljudskom liku Isusovu. Akvinski razlikuje Kristovo izlaženje od Oca prema njegovu vječnom rađanju od njegova poslanja prema utjelovljenju. Na taj način Iv 17,6-8 povezuje vjeru učenika s božanskim podrijetlom Isusa, njegovim riječima i njegovim poslanjem.

3.9 Pripadnost Ocu i Sinu

Dodatno, Iv 17,9-10 naglašava uzajamnu pripadnost učenika Ocu i Sinu. Michaels primjećuje da Isus moli posebno za učenike, a ne za svijet, dok također objašnjava da svijet ostaje unutar šire brige poslanja učenika. Carson slično objašnjava da se učenici razlikuju od svijeta jer su „tvoji“, naglašavajući njihov odnos s Bogom. Morris također povezuje Isusovu molitvu za učenike s njihovom pripadnošću Ocu i s time što su dani Kristu. U r. 10 Isus izjavljuje: „Sve moje tvoje je, i tvoje moje.“ Michaels objašnjava da učenici i dalje pripadaju Ocu čak i nakon što su dani Sinu. Carson razumije uzajamno posjedovanje kao značenje da ono što pripada Ocu jednako pripada Sinu i obrnuto. Morris vidi izjavu „sve što imaš moje je“ kao upućivanje na jedinstveno blizak odnos između Isusa i Oca. Tako uzajamno posjedovanje izraženo u ovim retcima čini važan dio kristološkog prikaza Isusova odnosa s Ocem.

3.10 Posredništvo molitve

Iv 17,11 razvija odnos između Oca i Sina kroz molitvu da učenici budu jedno kao što su Otac i Sin jedno. Carson razumije „dolazim k tebi“ kao opisivanje Isusove muke u pojmovima njegova povratka Ocu, dok Moloney naglašava da sadašnje vrijeme ukazuje da se ovaj povratak još nije dogodio, iako je proces proslavljenja započeo. I Carson i Moloney posvećuju posebnu pozornost obraćanju „Oče sveti“. Carson u ovom izrazu vidi i božansku transcendentnost i obiteljsku bliskost, dok Moloney bilježi njegov osebujni karakter kao obraćanja Bogu u molitvi. Isus zatim moli Oca da čuva učenike u njegovu imenu. Carson i Moloney objašnjavaju da se to može odnositi na zaštitu Božjim imenom ili na očuvanje u prianjanju uz Božji objavljeni karakter. Carson smatra potonje tumačenje osobito prikladnim u svjetlu Isusove objave Očeva imena u rr. 6-8. Svrha ovog očuvanja povezana je s jedinstvom učenika. Tako je njihovo jedinstvo utemeljeno u objavi Oca i u njihovu trajnom prianjanju uz ono što je Isus učinio poznatim.

3.11 Posvećenje i molitva

Iv 17,17-19 predstavlja posvećenje i poslanje učenika u odnosu na Isusovo vlastito poslanje. Brown objašnjava da „posvetiti“ znači „učiniti svetim“ i da „u istini“ označava i područje i sredstvo njihova posvećenja. Istina se neposredno povezuje s riječju Božjom: „tvoja riječ je istina.“ Ridderbos ovo posvećenje razumije kao pripravu i posvećenje za svetu službu u svijetu. Iv 17,18 zatim uspostavlja usporedbu između Očeva poslanja Isusa i Isusova poslanja učenika. Brown i Ridderbos obojica naglašavaju da se poslanje učenika temelji na Isusovu vlastitom poslanju od Oca i da mu odgovara. U r. 19 Isus kaže: „za njih posvećujem samoga sebe“, predstavljajući vlastito posvećenje kao sredstvo po kojemu su učenici posvećeni. Brown ovo opisuje kao djelatno djelovanje Isusovo, dok ga Ridderbos razumije kao Isusovo samopredanje ili žrtvu za učenike. Njihovo posvećenje stoga ih pripravlja da nastave poslanje povjereno Isusu.

Iv 17,20-21 proširuje Isusovu molitvu izvan neposrednih učenika na one koji će vjerovati po njihovoj riječi. Morris razumije „njihovu riječ“ kao poruku učenika po kojoj drugi dolaze do vjere u Krista. Michaels ove buduće vjernike povezuje s ranijim ivanovskim slikama jednog stada i okupljanja djece Božje u jedno. Jedinstvo koje Isus traži utemeljeno je u jedinstvu Oca i Sina: „da svi budu jedno.“ Morris naglašava da jedinstvo vjernika nije istovjetno s jedinstvom Oca i Sina, nego da postoji analogija između njih. Akvinski jednako tako razlikuje jedinstvo

božanske naravi od jedinstva vjernika po sličnosti, sukladnosti volje i ljubavi. Barrett objašnjava da Otac i Sin ostaju različiti dok su sjedinjeni, i da vjernici ostaju različiti od Boga dok prebivaju u Ocu i Sinu. Jedinstvo vjernika stoga odražava i oponaša božansko jedinstvo, a ne postaje s njim istovjetno.

Jedinstvo vjernika također ima jasan odnos prema poslanju Isusovu i objavi Oca. Isus moli da vjernici budu jedno „da svijet uzvjeruje da si me ti poslao." Michaels naglašava da iako Isus u r. 9 ne moli za svijet, njegova briga za svijet ostaje prisutna kroz poslanje učenika. Njihovo vidljivo jedinstvo namijenjeno je priopćiti svijetu da pripadaju Isusu i da Isus dolazi od Oca. Akvinski ovo jedinstvo povezuje sa slavom koju je Krist dao vjernima i objašnjava da ono što Krist moli kao čovjek, ostvaruje kao Bog. Barrett jednako tako vidi jedinstvo Crkve kao svjedočanstvo istine da je Otac poslao Krista. On ovo jedinstvo povezuje s uzajamnom ljubavlju, poniznošću, poslušnošću i očitovanjem Kristova života. Slava koju Krist priopćuje stoga se izražava kroz život i poslanje učenika. Njihovo jedinstvo postaje dio trajnog svjedočanstva Ocu i Sinu.

3.12 Slava dana i drugima

Štoviše, Iv 17,22-23 povezuje slavu danu učenicima s njihovim jedinstvom i poslanjem. Carson ovu slavu razumije u objaviteljskom kontekstu kao očitovanje Božjeg karaktera ili osobe, posredovano od Isusa njegovim sljedbenicima. Brown jednako tako povezuje slavu danu učenicima s ranijim jedinstvom Oca i Sina. Ridderbos razlikuje ovu slavu od Isusove predegzistentne i buduće nebeske slave, razumijevajući je umjesto toga kao slavu kojom je Otac opremio Isusa kao Sina Čovječjega za njegovo poslanje. Primajući ovu slavu, učenici postaju uključeni u izvršenje Isusove zadaće. Oni stoga sudjeluju ne samo u vlastitom spasenju, nego i u nastavku Isusova djela nakon njegova odlaska. Brown povezuje dar slave s vjernicima koji se dovode „u jedno", naglašavajući da njihovo jedinstvo ima učinak na svijet. Ridderbos slično povezuje njihovo jedinstvo s njihovim sudjelovanjem u poslanju povjerenom Isusu. Slava, jedinstvo i poslanje stoga su usko povezani unutar Isusove molitve.

3.13 Konačna molba

Iv 17,24 predstavlja konačnu molbu koja se tiče buduće prisutnosti učenika s Isusom i njihova viđenja njegove slave. Morris objašnjava da „hoću" izražava čin volje i da Isus moli da njegovi

učenici budu s njim gdje je on. Moloney ovo razumije kao konačno sjedinjenje vjernika s proslavljenim Isusom na mjestu gdje je imao slavu prije nego je svijet postojao. Ridderbos jednako tako tumači redak kao upućivanje na buduću nebesku slavu u kojoj će Isusovi vlastiti biti s njim. Učenici trebaju vidjeti slavu koju je Otac dao Isusu, a Morris to povezuje s veličanstvom i sjajem koji pripadaju Isusu u budućem životu. Ridderbos objašnjava da će se puna slava Isusova vidjeti u budućnosti kada se uklone granice ili zamračenja koja sprječavaju njezino ostvarenje. Akvinski dodaje da Krist može reći „gdje sam ja“ jer je već na nebu prema svojoj božanskoj naravi, iako njegova ljudska narav još nije uzašla. Buduće viđenje Kristove slave stoga je povezano s njegovom vječnom božanskom slavom i s Očevom ljubavi prema Sinu prije postanka svijeta.

3.14 Spoznaja i objava zajedno

Ivan 17,25–26 zaključuje molitvu povratkom na teme spoznaje i objave. Michaels objašnjava da zaziv „Oče pravedni” čini završnu cjelinu i odgovara ranijem zazivu „Oče sveti”. Pritom se uspostavlja suprotnost između svijeta, koji ne poznaje Oca, te Isusa i učenika, koji poznaju Oca i prepoznaju da je on poslao Isusa. I Brown smatra taj zaziv prikladnim s obzirom na razliku između tih dviju skupina te naglašava Isusovu jedinstvenu spoznaju Oca. Morris primjećuje da Isusova potpuna spoznaja Boga stoji u suprotnosti sa spoznajom učenika da je Bog poslao Isusa. U 26. retku Isus izjavljuje: „Objavio sam im ime tvoje, i objavljivat ću”, čime povezuje već dovršenu i trajnu objavu. Michaels prvu tvrdnju povezuje s Isusovim zemaljskim djelovanjem, a drugu s objavom koja se nastavlja i nakon njegova odlaska. Toma Akvinski prepoznaje Krista kao korijen i izvor spoznaje Boga te objašnjava da ta spoznaja dolazi putem Kristova vanjskog poučavanja i unutarnjeg djelovanja Duha Svetoga.

ZAKLJUČAK

Gornja teološka sinteza iznesenoga materijala prikazuje Kristovo božanstvo kroz nekoliko usko povezanih tema u 17. poglavlju Evanđelja po Ivanu. Kao prvo, Krist posjeduje slavu kod Oca prije postanka svijeta, čime se očituje njegovo vječno predpostojanje i božanski odnos s Ocem. Kao drugo, njegovo proslavljenje – kroz križ, smrt, uskrsnuće i uzvišenje – ne stvara njegovu božansku slavu, već očituje slavu koja mu pripada. Kao treće, Krist posjeduje vlast nad svakim tijelom te tu vlast ostvaruje darivanjem vječnoga života, koji se opisuje kao poznavanje Boga i Isusa Krista. Kao četvrto, uzajamno posjedovanje Oca i Sina te njihovo jedinstvo otkrivaju odnos koji Toma Akvinski razlikuje od jedinstva vjernika s Bogom. Kao peto, Krist je konačni objavitelj Oca jer objavljuje Očevo ime i prenosi spoznaju primljenu od Oca. Kao šesto, slava i jedinstvo darovani vjernicima smještaju ih unutar Kristova trajnog poslanja, uz istovremeno očuvanje razlike između božanskoga jedinstva i ljudskoga sudjelovanja. Konačno, Ivan 17,24–26 usmjerava te teme prema njihovu ispunjenju u budućem viđenju Kristove slave i trajnoj objavi Očeve ljubavi. Molitva stoga prikazuje Kristovo božanstvo kroz njegovu vječnu slavu, odnos s Ocem, vlast, objavu, jedinstvo, poslanje i konačno očitovanje slave.

Ovaj je rad, putem egzegetske i teološke analize, istražio božanstvo Isusa Krista kako je ono objavljeno u njegovoj prvosvećeničkoj molitvi u 17. poglavlju Evanđelja po Ivanu. Središnji je zaključak da Isus Krist nije tek glasnik kojeg je poslao Bog ili čovjek kojem je povjereno božansko poslanje, već vječni Sin koji dijeli slavu i božansku narav s Ocem. Njegovo predopstojanje prije stvaranja svijeta, njegov autoritet da daruje vječni život, njegovo jedinstveno poznavanje Oca te njegovo jedinstvo s Ocem pružaju snažan biblijski i teološki temelj za potvrđivanje njegova božanstva. Stoga 17. poglavlje Evanđelja po Ivanu prikazuje identitet Isusa Krista kao neodvojiv od njegova vječnog odnosa s Ocem i njegova spasenjskog poslanja u svijetu.

Egzegetska analiza u prvom poglavlju pokazala je kako različiti elementi Isusove molitve pridonose razumijevanju njegova božanskog identiteta. Njegova molba: „Proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe” (Iv 17,1) uspostavlja tijesnu povezanost između slave Očeve i slave Sinove. Ta se slava očituje kroz dovršetak Isusova zemaljskog poslanja, osobito u njegovoj smrti i proslavi, no to nije slava koju on prima po prvi put. Kako Isus navodi u 17. poglavlju, 5. retku, on je tu slavu imao kod Oca prije nego što je svijet postojao. Nadalje, njegov autoritet nad cijelim čovječanstvom i njegova moć da daruje vječni život (Iv 17,2–3) otkrivaju njegovu

jedinstvenu božansku ulogu. Vječni život sastoji se u poznavanju jedinoga istinitoga Boga i Isusa Krista kojega je on poslao. To poznavanje nije tek intelektualno shvaćanje, već osobni odnos s Bogom, omogućen posredstvom Sina.

Ovo istraživanje je također utvrdilo da je Isus konačni objavitelj Oca. Objavljivanjem Očeva imena i riječi, Isus daje do znanja kakav je Božji identitet i karakter te otkriva svoj jedinstven odnos s njime. Njegova izjava da sve što pripada Ocu pripada i Sinu (Iv 17,10) dodatno izražava njihovo uzajamno posjedovanje i duboko jedinstvo. Teološka razmišljanja Tome Akvinskog, Augustina, Hilarija i drugih autoriteta pojašnjavaju razliku između jedinstva Oca i Sina te jedinstva vjernika. Dok su Otac i Sin jedno u božanskoj naravi, vjernici sudjeluju u božanskom zajedništvu putem milosti, ljubavi, vjere i jedinstva volje. Posljedično, jedinstvo kršćana odražava i oponaša božansko jedinstvo, a da pritom ne podrazumijeva da oni posjeduju istu božansku bit.

Te su teološke istine usko povezane s poslanjem i sudbinom vjernika. Isus moli da njegovi učenici budu posvećeni u istini i poslani u svijet, baš kao što je njega poslao Otac (Iv 17, 17–19). Njegova molitva obuhvaća ne samo neposredne učenike, već i sve one koji će povjerovati po njihovoj riječi (Iv 17, 20–23). Njihovo jedinstvo, utemeljeno na odnosu s Ocem i Sinom, treba postati svjedočanstvo svijetu da je Otac poslao Isusa. Slava, udijeljena učenicima, stoga ih uključuje u Kristovo poslanje i omogućuje im nastavak njegova djela. Naposljetku, Isusova želja da njegovi sljedbenici budu s njime i promatraju njegovu slavu (Iv 17, 24) otkriva krajnju svrhu njihova sudjelovanja u božanskom zajedništvu. Ta buduća nada ukorijenjena je u vječnoj ljubavi Oca prema Sinu, ljubavi koja treba prebivati i u vjernicima.

U konačnici, značenje ove studije nadilazi akademsko razumijevanje Kristova božanstva i dotiče vjeru i poslanje Crkve. Teološka analiza pokazala je da su Kristova predegzistentna slava, njegovo jedinstvo s Ocem, njegova vlast davanja vječnog života te njegovo objavljivanje Oca međusobno povezane dimenzije njegova božanskog identiteta. Križ i proslava ne čine Isusa božanskim, već očituju njegovu vječnu slavu i dovode njegovo spasenjsko poslanje do ispunjenja. Prepoznavanje Isusa Krista kao vječnog Sina Božjeg produbljuje kršćansko shvaćanje spasenja, budući da po njemu čovječanstvo upoznaje Oca i prima vječni život. To također podsjeća vjernike da se njihovo sudjelovanje u božanskom životu mora očitovati kroz svetost, ljubav, jedinstvo i vjerno svjedočenje u svijetu. Daljnje teološko istraživanje 17. poglavlja Evanđelja po Ivanu može nastaviti obogaćivati razumijevanje Crkve o Kristovu božanskom identitetu te o pozivu vjernika da sudjeluju u njegovu životu i poslanju. Na taj

način, Velikosvećenička molitva ostaje ne samo duboka objava o tome tko je Isus Krist, već i poziv na život u zajedništvu s Ocem po Sinu te na iščekivanje sudjelovanja u njegovoj vječnoj slavi.

LITERATURA

Primarna literatura

BONAVENTURE, *Commentary on the Gospel of John*, translated by Robert J. Karris, O.F.M., *Works of St. Bonaventure*, vol. 11, St. Bonaventure, NY: Franciscan Institute Publications, 2007.

THOMAS AQUINAS, *Commentary on the Gospel of St. John*, Part II: Chapters 8–21, translated by Fabian R. Larcher, O.P., Albany, NY: Magi Books, 1998.

Sekundarna literatura

BARRETT, C. K., *The Gospel According to St John: An Introduction with Commentary and Notes on the Greek Text*, 2nd ed., Philadelphia: Westminster Press, 1978.

BROWN, Raymond E., *The Gospel According to John (XIII–XXI): Introduction, Translation, and Notes*, Anchor Bible 29A, New York: Doubleday, 1970.

CARSON, D. A., *The Gospel According to John*, The Pillar New Testament Commentary, Leicester: Apollos; Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 1991

KEENER, Craig S., *The Gospel of John: A Commentary*, vol. 1, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2012.

MICHAELS, J. Ramsey, *The Gospel of John*, The New International Commentary on the New Testament, Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 2010.

MOLONEY, Francis J., *The Gospel of John*, Sacra Pagina 4, edited by Daniel J. Harrington, Collegeville, MN: Liturgical Press, 1998.

MORRIS, Leon, *The Gospel According to John: The English Text with Introduction, Exposition and Notes*, Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 1971; reprinted 1981.

_____, *The Gospel According to John*, rev. ed., Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 1995.

RIDDERBOS, Herman N., *The Gospel of John: A Theological Commentary*, translated by John Vriend, Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 1997.

Obrazac 9 – Pravilnika o integriranom filozofsko-teološkom studiju

Izjava o autentičnosti završnog rada

Ja **Alexander Tusiime**, broj indeksa **22/2025**, upisan na Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu izjavljujem da sam autor cjelovitog konačnog teksta završnog rada pod naslovom: **KRISTOVO BOŽANSTVO U ISUSOVOJ VELIKOSVEĆENIČKOJ MOLITVI (IV 17)**

te da taj tekst nije korišten i prijavljen kao završni rad na nekom drugom Sveučilištu. Izjavljujem da u izradi završnog rada nisam prekršio Etički kodeks Univerziteta u Sarajevu, kao ni *Etički kodeks Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu* (čl. 7, točka 6a), koje se tiču plagiranja, a koje su mi poznate.

Nadalje, svjestan kaznenih mjera predviđenih važećim zakonima, vlastitom odgovornošću, izjavljujem da dokument teksta koji se nalazi na CD-u, dostavljen zajedno s uvezanim završnim radom, u cijelosti odgovara samome tekstu završnog rada.

Izjavljujem da sam upoznat s predviđenim mjerama u slučaju plagiranja i lažne izjave.

_____

potpis studenta